

วิทยานิพนธ์

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการพัฒนาด้านการเกษตร
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

**OPINION OF FARMERS TOWARDS AGRICULTURAL
DEVELOPMENT IN MUEANG DISTRICT, SAMUT PRAKAN
PROVINCE**

นายปิยะราช จันทราพยอม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2551

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

.....
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
.....

ปริญญา

.....
ส่งเสริมการเกษตร

สาขา

.....
ส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร

ภาควิชา

เรื่อง   ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการพัฒนาด้านการเกษตร อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

Opinion of Farmers towards Agricultural Development in Mueang District, Samut
Prakan Province

นามผู้วิจัย   นายปิยะราช จันทราพยอม

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

.....
(รองศาสตราจารย์วัฒนา สวรรยาธิปิติ, วท.ม.   )

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

.....
(รองศาสตราจารย์รัตนวรรณ รุณภัย, วท.ม.   )

หัวหน้าภาควิชา

.....
(รองศาสตราจารย์พิชัย ทองดีเลิศ, ค.ศ.   )

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

.....
(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.   )

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการพัฒนาด้านการเกษตร
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

Opinion of Farmers towards Agricultural Development
in Mueang District, Samut Prakan Province

โดย

นายปิยะราช จันทราพยอม

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสำเร็จแห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

พ.ศ. 2551

ปิยะราช จันทราพยอม 2551: ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการพัฒนาด้านการเกษตร
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
สาขาส่งเสริมการเกษตร ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์วัฒนา สวรรยาธิปิติ, วท.ม. 96 หน้า

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจและทาง
กายภาพของเกษตรกรและพื้นที่ทำการเกษตร ศึกษาแนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร ปัญหาและ
ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการพัฒนาการเกษตร อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 153
ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54 ปี จบการศึกษาระดับ
ประถมศึกษาปีที่ 4 มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน อาชีพหลักเลี้ยงปลาสด ส่วนใหญ่เกษตรกร
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม รายได้ทั้งหมดของเกษตรกรเฉลี่ย 193,213.7 บาท/ปี ส่วนรายจ่ายทั้งหมดของ
เกษตรกรเฉลี่ย 174,918.3 บาท/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้กู้ยืมเงิน การถือครองที่ดิน เกษตรกร
ส่วนใหญ่เช่าที่ดิน ขนาดที่ดินที่ใช้ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 24 ไร่ ใช้แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2
คน สภาพดินเหมาะสมกับการประกอบอาชีพการเกษตร โดยมีปัญหา ดินเปรี้ยว น้ำเน่าเสียจาก
โรงงานอุตสาหกรรม เกษตรกรต้องการการพัฒนาอาชีพการเกษตรทางด้านการเลี้ยงปลาสด
เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาด้านการเกษตรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกร
มีความคิดเห็นอยู่ระดับมากในด้านการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย แต่เกษตรกรมี
ความคิดเห็นอยู่ระดับปานกลาง ด้านการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร ด้านการ
พัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ และ ด้านการส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลผลิต
ทางการเกษตร ปัญหาส่วนใหญ่คือปัญหา ปลาตาย และข้อเสนอแนะคือ เจ้าหน้าที่ควรเข้ามาดูแล

Piyarat Jantrapayom 2008: Opinion of Farmers towards Agricultural Development in Mueang District, Samut Prakan Province. Master of Science (Agricultural Extension), Major Field: Agricultural Extension, Department of Agricultural Extension and Communication. Thesis Advisor: Associate Professor Wattana Swanyatiputi, M.S. 96 pages.

This research has objectives for studying basic data in social, economics, and physical of farmers, studying opinion of farmers towards agriculture development, and all problems with obstacles of farmers in Mueang district, Samut Prakan province. Total size was 153 farmers. The proportional a location sampling technique was applied and all sampling farmers were interviewed. Data were analyzed by percentage, average and Standard deviation.

The results found that most farmers were male with average aged of 54 year, graduated fourth grade education, average member per family was 5 persons. all farmers were Sepat Siam farm career, farmers are not be a member of group. Yearly, average income was 193,213.7 baht and expense at 174,918.3 baht. with mostly of them do not have loan and do not have their own lands. Average agricultural land was 24 rai, and use family laboring approximately 2 persons. Soil condition in this area was appropriate and suitable agricultural living. Problem fend were acid soil and water pollution from manufactures. Most of farmers want to get assist and development in Sepat Siam farm. Most thinking level of farmers was medium which they most to develop quality and safely products but they were medium in the sense of potential develop, soil and water management. Also, and support and assist transforming agricultural products. Most problem were dead fishs and comment will be take care by officers.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จโดยสมบูรณ์ได้ด้วยความช่วยเหลืออนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์วัฒนา สวรรยาธิปิติ ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์รัตนวรรณ รุณภัย กรรมการที่ปรึกษา ดร.พรทิพย์ อุดมสิน ผู้ทรงคุณวุฒิ และรองศาสตราจารย์ ดร.พัฒนา สุขประเสริฐ ประธานการสอบ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ แนวคิดในการเรียบเรียง วิทยานิพนธ์ ตลอดจนตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้กล่าวนามมาแล้วไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ คุณพรเทพ แจ่มแสงทอง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 6 และเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ทุกท่านที่ให้คำแนะนำ อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อไพโรจน์และ คุณแม่พรพิมล จันทราพยอม ที่ให้โอกาสมาจนถึงทุกวันนี้ คอยช่วยเหลือ ห่วงใยและให้การสนับสนุนตลอดระยะเวลาการศึกษา ขอขอบคุณ คุณกนกอร วัลลีย์ลักษณ์ ที่คอยเป็นกำลังใจที่ดีตลอดมา ขอขอบคุณ คุณรวมเกียรติ เจริญรุ่งเรืองกิจ คุณอำนาจ ศรีเทพ คุณอำพล เบญจสานต์ คุณช่อผกา อินทะเสโน ที่คอยช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอบคุณเพื่อน ๆ นิสิตปริญญาโทสาขาส่งเสริมการเกษตร ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร ที่ให้คำปรึกษาและให้กำลังใจในการศึกษาและจัดทำวิทยานิพนธ์

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอมอบแด่ บิดา มารดา ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ สนับสนุนและประสบการณ์แก่ผู้วิจัยครั้งนี้จนประสบความสำเร็จ

ปิยะราช จันทราพยอม

มีนาคม 2551

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
ความสำคัญของภาคการเกษตร	7
แนวความคิดการพัฒนาและปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาภาคการเกษตร	9
กลยุทธ์ (Strategies) การพัฒนาของจังหวัดสมุทรปราการ	20
การประกอบอาชีพการเกษตรในจังหวัดสมุทรปราการ	23
สภาพทั่วไปของ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ	32
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	37
กรอบแนวคิดการวิจัย	38
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	39
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39
การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	39
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41
การวัดตัวแปร	42
ขั้นตอนการวิจัย	43

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	44
ผลการวิจัย	44
ข้อวิจารณ์	71
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	76
สรุปผลการวิจัย	76
ข้อเสนอแนะ	77
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	80
ภาคผนวก	83
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	96

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ผลผลิตทางการเกษตรที่ส่งออก 5 ชนิดที่สำคัญในประเทศ (2549 - 2550)	9
2	ข้อมูลพื้นที่และครัวเรือนเกษตรกร	25
3	เนื้อที่เพาะปลูกพืชผักและการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยจำแนกตามชนิดของพืช	27
4	จำนวนร้อยละของแต่ละอำเภอที่ปลูกพืชผัก (โดยคิดจากการเปรียบเทียบผู้ประกอบอาชีพปลูกพืชทั้งจังหวัด) จำแนกเป็นรายอำเภอ	27
5	เนื้อที่เพาะปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นและการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยจำแนกตามชนิดของไม้ผล	28
6	จำนวนร้อยละของแต่ละอำเภอที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น (โดยคิดจากการเปรียบเทียบผู้ประกอบอาชีพปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นทั้งจังหวัด) แยกเป็นรายอำเภอ	28
7	จำนวนปศุสัตว์ที่เลี้ยงจำแนกเป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2548	29
8	พื้นที่ในการทำประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำน้ำจืด พ.ศ. 2548	29
9	จำนวนหมู่บ้านในการทำประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	30
10	ข้อมูลพื้นที่และครัวเรือนเกษตรกรรายตำบล อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ	33
11	ข้อมูลพื้นที่ทำการเกษตรต่าง ๆ เป็นรายตำบล อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ (ต่อไร่)	34

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
12	คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในทุกตำบลโดยแบ่งตามสัดส่วน	41
13	เพศของเกษตรกร	44
14	อายุของเกษตรกร	45
15	ระดับการศึกษาของเกษตรกร	46
16	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	46
17	อาชีพหลักของเกษตรกร	47
18	อาชีพรองของเกษตรกร	48
19	การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร	49
20	จำนวนกลุ่มที่เกษตรกรเป็นสมาชิก	49
21	รายได้ของเกษตรกรในภาคการเกษตร	50
22	รายได้ของเกษตรกรนอกภาคการเกษตร	51
23	รายได้ทั้งหมดของเกษตรกร	51
24	รายจ่ายทั้งหมดของเกษตรกร	52

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
25	แหล่งเงินทุนในการกู้ยืมของเกษตรกร	53
26	กิจกรรมของเกษตรกรที่ได้จากการกู้ยืมเงิน	53
27	การถือครองที่ดินของเกษตรกร	54
28	ค่าเช่าที่ทางการเกษตร	54
29	ขนาดที่ดินที่ใช้ทำการเกษตรของเกษตรกร	55
30	จำนวนแรงงานทางการเกษตรในครัวเรือนของเกษตรกร	55
31	ค่าจ้างแรงงานทางการเกษตรของเกษตรกร	56
32	สภาพดินในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับการประกอบอาชีพการเกษตรของเกษตรกร	56
33	ปัญหาเกี่ยวกับดินในพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกร	57
34	แหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตรของเกษตรกร	57
35	ปัญหาเกี่ยวกับน้ำใช้เพื่อการเกษตรของเกษตรกร	58
36	ความต้องการพัฒนาอาชีพการเกษตรของเกษตรกร	59
37	ความต้องการรับความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกร	60

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
38	การผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย	62
39	การส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	64
40	การพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ	66
41	การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร	68
42	แสดงสรุปความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อแนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร	69
43	ปัญหาของเกษตรกร	70
44	ข้อเสนอแนะของเกษตรกร	71

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดสมุทรปราการ	24
2	สภาพพื้นที่ของอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ	32
3	กรอบแนวคิดในการวิจัย	38

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม โดยเศรษฐกิจของประเทศส่วนหนึ่งมาจากรายได้ทางการเกษตร ซึ่งไทยมีแผนที่จะพัฒนาระบบการเกษตรให้ดีขึ้นเพื่อที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตและแนวทางในการพัฒนาการเกษตรให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นหนี้้น้อยลงสามารถพึ่งพาตนเองได้เรื่อยมา ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่บ้านชนบทยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่เป็นหลัก จึงนับได้ว่าอาชีพการเกษตรนั้นมีความสำคัญอาชีพหนึ่งต่อประชากรของประเทศเป็นอย่างมาก แต่ประชาชนผู้ประกอบอาชีพการเกษตรกลับเป็นผู้ยากจน ซึ่งสาเหตุของความยากจนก็คือมาจากการทำการเกษตรที่ได้ผลผลิตออกมาน้อยหรือผลผลิตมากแต่ขายได้ในราคาที่ต่ำ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศทำการเกษตรที่สืบทอดต่อกันมา โดยขาดการพัฒนาความรู้ทางการเกษตรที่จะปรับให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจหรือที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติเพราะการเกษตรเป็นการทำงานประกอบอาชีพร่วมกับธรรมชาติ เมื่อเป็นเช่นดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องหาทางให้เกษตรกร เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรขึ้นมาหรือหาความรู้ในการทำการเกษตรเพิ่มขึ้น ซึ่งจะสามารถทำได้โดยใช้ความรู้และเทคโนโลยีทางการเกษตรเข้ามาช่วยในการทำการเกษตรของประชาชนในพื้นที่ต่างๆ ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

จังหวัดสมุทรปราการ เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการประกอบอาชีพด้านการเกษตร สภาพภูมิประเทศในปัจจุบันเป็นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำ ไม่มีภูเขา มีลำคลองมาก บางแห่งมีน้ำท่วมและน้ำเค็มจัดในฤดูแล้ง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่นาและสวน มีป่าแสม ไม้ปรัง โกงกางและป่าจากขึ้นอยู่ทั่วไป มีสาเหตุมาจากน้ำทะเลหนุน ดินพังทลาย พื้นที่ริมชายฝั่งแม่น้ำกลายเป็นป่าชายเลนมีน้ำท่วมช่วงฤดูมรสุม ในปัจจุบันกำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ดินเปรี้ยว น้ำจืดกลายเป็นน้ำกร่อย (สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรปราการ, 2548) จากสภาพของพื้นที่ที่อยู่ติดกับจังหวัด

กรุงเทพมหานคร และมีทางออกติดต่อกับทะเลอ่าวไทย ทำให้จังหวัดสมุทรปราการพัฒนาเจริญก้าวหน้าไปจากเดิมมากทำให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นคลังสินค้าขนาดใหญ่ และเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมขนส่งที่สำคัญโดยเป็นท่าเรือน้ำลึกเพื่อการส่งออก และท่าอากาศยานสุวรรณภูมิที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชีย เห็นได้จากแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางหลักของการส่งออกสินค้าทางด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม (Logistics center) เพื่อให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมหลักของการเชื่อมโยงสินค้าสู่ตลาดโลกโดยเป็นคลังสินค้าการส่งออกขนาดใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียโดยรองรับการขยายตัวของสนามบินสุวรรณภูมิ (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรปราการ, 2548) จนทำให้มีผลต่อสภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของคนในปัจจุบัน พื้นที่ส่วนใหญ่ในจังหวัดสมุทรปราการเป็นพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยและโรงงานอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการได้ขยายตัวในด้านต่างๆ โดยเฉพาะมีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมากมายในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งมาจากพื้นที่ทำการเกษตรไม่ได้ผล จึงทำให้เจ้าของที่ดินต้องขายที่ดินตัวเองไป ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่ ที่ต้องหันหน้าเข้าใช้แรงงานหาเงินในสังคมเมือง จนทำให้จังหวัดสมุทรปราการมีจำนวนประชากรผู้ย้ายถิ่นเข้า ออกในจังหวัดเป็นจำนวนมากและทำงานเป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม (สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรปราการ, 2548)

ในอดีตอำเภอเมือง เหมาะสมต่อการทำอาชีพทางการเกษตรเพราะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม แต่ในขณะที่เดียวกันสภาพการได้เปรียบในการทำโรงงานอุตสาหกรรมและการขนส่ง สินค้าทางเรือ จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ประโยชน์จากเดิมเพื่อการเกษตร มาเป็นเขตอุตสาหกรรม จึงทำให้พื้นที่ทำการเกษตรลดลงอย่างรวดเร็ว ประกอบกับพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ติดกับเขตอุตสาหกรรมและแหล่งชุมชน จึงมักจะได้รับความเสียหายจากน้ำเสียและสารพิษ ปล่อยลงสู่แหล่งน้ำและลำคลอง ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเกษตรตลอดมา (สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง, 2550) คนรุ่นใหม่ไม่มีความภาคภูมิใจในอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษ เมื่อเรียนจบก็หันหน้ามุ่งสู่ภาคธุรกิจ แต่ก็ยังมีเกษตรกรที่ยังยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัวอยู่ในปัจจุบัน ได้มีหน่วยงานต่างๆ ลงไปช่วยเหลือในพื้นที่ เช่น โครงการพระดาบสเป็นโครงการหลวงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่รวบรวมหน่วยงานต่างๆมาทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆตั้งแต่ความต้องการในการพัฒนาด้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมของประชาชนตลอดจนการพัฒนาปัจจัยทางการเกษตรต่างๆ เพื่อมุ่งเน้นให้การศึกษาและพัฒนาเผยแพร่ความรู้ด้านต่างๆแก่ประชาชนที่สนใจในจังหวัด และพื้นที่ใกล้เคียงที่เข้ามาทำการศึกษาต่อไป (โครงการพระดาบส, 2549)

ดังนั้นปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและให้ความสำคัญในการพัฒนา เรียกว่าพัฒนาให้ตลอดห่วงโซ่การผลิต (Supply Chain) ตั้งแต่การปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์ จนกระทั่งการแปรรูปเพื่อจัดจำหน่ายและส่งออกได้ ภายใต้แนวคิดที่จะนำเอาศาสตร์และศิลป์ด้านต่างๆ ทั้งวิทยาการเทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานรวมกันเพื่อให้ประชาชนได้นำความรู้ทางการเกษตรไปพัฒนาศักยภาพและยกระดับคุณภาพชีวิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรเพื่อการส่งออก มีความสามารถในการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้กระบวนกรพัฒนาการเรียนรู้ของตัวเองและชุมชนในด้านยุทธศาสตร์แผนพัฒนาของจังหวัดสมุทรปราการได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพยกระดับคุณภาพชีวิตให้ได้อย่างยั่งยืนตลอดไป และที่สำคัญคือเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรให้สอดคล้องตามแนวทางยุทธศาสตร์แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรปราการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้มีแนวคิดที่จะทำการศึกษาถึงความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการพัฒนาด้านการเกษตรของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และกายภาพของเกษตรกรเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านการเกษตรที่ตรงต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง

1. ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจและกายภาพของเกษตรกร อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
2. ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการพัฒนาด้านการเกษตร อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
3. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการพัฒนาด้านการเกษตรที่ตรงต่อความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
2. ได้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานด้านทางสังคมเศรษฐกิจและกายภาพรวมทั้งปัญหาของเกษตรกร เพื่อใช้เป็นทางเลือกที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

ขอบเขตของการวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาเฉพาะครัวเรือนของเกษตรกรที่มีชื่อตามทะเบียนบ้านอยู่ใน อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการมี 13 ตำบล ได้แก่ ตำบลแพรกษา ตำบลแพรกษาใหม่ ตำบลท้ายบ้าน ตำบลท้ายบ้านใหม่ตำบลบางปู ตำบลบางปูใหม่ ตำบลบางเมือง ตำบลบางเมืองใหม่ ตำบลเทพารักษ์ ตำบลบางค้อ ตำบลบางโปรง ตำบลปากน้ำ ตำบลสำโรงเหนือ มีครัวเรือนทางการเกษตร 805 ครัวเรือน (สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง, 2550)

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมให้มีความเป็นอยู่ไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้าและการเปลี่ยนแปลงนั้นจะมี 2 ส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพรวมทั้งจะต้องให้มีทิศทางในการพัฒนาที่ดีขึ้น

การเกษตร หมายถึง การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และการทำประมง ที่อยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

การพัฒนาด้านการเกษตร หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้าน การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การทำประมง การทำเกษตรผสมผสานและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพรวมทั้งจะต้องให้มีทิศทางในการพัฒนาที่ดีขึ้น

เกษตรกร หมายถึง ผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวที่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก และผู้ที่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพรองที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

ลักษณะทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่ม

อายุ หมายถึง จำนวนปีของเกษตรกรซึ่งนับจากปีที่เกิดจนมาถึงปี 2550

ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาขั้นสุดท้าย หรือการศึกษาขั้นสูงสุดที่เกษตรกรได้รับจากสถานศึกษา

การเป็นสมาชิกกลุ่ม หมายถึง การรวมกลุ่มของเกษตรกรที่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกันในการประกอบอาชีพ

อาชีพ หมายถึง การประกอบอาชีพการเกษตรทั้งอาชีพหลักและอาชีพรอง ของเกษตรกรในอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ

อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่เกษตรกรใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำกิจกรรมสม่ำเสมอ

อาชีพรอง หมายถึง อาชีพที่เกษตรกรทำนอกเหนือจากการประกอบอาชีพหลัก

รายได้จากภาคการเกษตร หมายถึง ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับจากการประกอบอาชีพทางการเกษตร ในรอบปี 2549

รายจ่าย หมายถึง รายจ่ายในครัวเรือนเกษตรกรในรอบปี 2549

การถือครองที่ดิน หมายถึง จำนวนพื้นที่ถือครองที่ดินในครัวเรือน รวมทั้งที่มีเอกสารสิทธิ์ และไม่มีเอกสารสิทธิ์

แรงงาน หมายถึง จำนวนคนทั้งในและนอกครัวเรือนทั้งหมดที่ใช้ในการประกอบอาชีพทำการเกษตร

เกษตรผสมผสาน หมายถึง การทำการเกษตรปลูกพืช เลี้ยงสัตว์หรือทำการประมงที่มากกว่า 1 ชนิดขึ้นไป

การแปรรูปผลผลิตเกษตร หมายถึง ขั้นตอนและวิธีการในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

แหล่งเงินทุน หมายถึง แหล่งงบประมาณที่สนับสนุนทางการเงินให้เกษตรกรใช้ลงทุนในการประกอบอาชีพ

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความสำคัญของภาคการเกษตร
2. แนวความคิดการพัฒนาและปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาภาคการเกษตร
3. กลยุทธ์ (Strategies) ของจังหวัดสมุทรปราการ
4. การประกอบอาชีพการเกษตรในจังหวัดสมุทรปราการ
5. สภาพทั่วไปของ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความสำคัญของภาคการเกษตร

ความสำคัญของการเกษตร

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540) กล่าวว่า เกษตรกรรม หมายถึง วิธีการทำการเกษตรวิธีการปลูกพืชซึ่งมีชื่อเฉพาะว่ากสิกรรม หรือวิธีการเลี้ยงสัตว์บกหรือวิธีการเลี้ยงสัตว์น้ำก็ได้

เกษตรกรรมแบ่งออกได้เป็น 4 สาขา คือ

1. กสิกรรม หมายถึง การปลูกพืชเพียงอย่างเดียว
2. ปศุสัตว์ หมายถึง การเลี้ยงสัตว์บก
3. การประมง หมายถึง การเลี้ยงสัตว์น้ำ และการจับสัตว์น้ำ
4. ป่าไม้ หมายถึง การนำผลผลิตจากป่ามาใช้ให้เป็นประโยชน์

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540) กล่าวว่า การเกษตร มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยมนุษย์รู้จักการใช้ประโยชน์ทางการเกษตรในชีวิตประจำวัน อย่างหลากหลายทั้งด้านพืช และด้านสัตว์ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างมาก

ประสิทธิ์ ประคองศรี (2546) กล่าวว่า การเกษตร คือการใช้ศิลปวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการปฏิบัติกับที่ดินเพื่อให้เกิดการผลผลิต

การเกษตรมีความสำคัญดังนี้

1. ความสำคัญในชีวิตประจำวัน คือเมื่อมีการเปรียบเทียบกันระหว่างในอดีตกับในปัจจุบันการดำรงชีวิตของมนุษย์ก็จะขึ้นอยู่กับเกษตรเป็นพื้นฐานไม่ว่าวิทยาการต่างๆจะเจริญก้าวหน้าไปเพียงใดการเกษตรก็ยังคงมีความจำเป็นในชีวิตประจำวันเป็นพื้นฐานที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นด้านปัจจัย 4 การสร้างรายได้ สถานที่พักผ่อนหรือแม้แต่การใช้เวลาว่างที่เหลือจากการประกอบอาชีพหลักก็สามารถที่จะทำการเกษตรเป็นงานเสริมได้

2. ความสำคัญต่อความเจริญของประเทศ คือการเกษตรเป็นงานที่สำคัญมากสำหรับประเทศไทย เพราะเป็นงานที่สร้างเสริม ความเจริญทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ โดยส่วนรวมแล้วผลผลิตทางการเกษตรเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดสินค้า อาหาร และผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ใช้ภายในประเทศและส่งออกเป็นสินค้าออกยังต่างประเทศซึ่งล้วนแล้วแต่มาจากภาคการเกษตรแทบทั้งสิ้น ซึ่งกล่าวได้ว่า การเกษตรมีความสำคัญต่อความเจริญของประเทศหลายประเภทเช่นเป็นอาชีพหลักของคนไทย เป็นแหล่งวัตถุดิบป้อนโรงงานอุตสาหกรรม เป็นปัจจัยส่งเสริมธุรกิจ เป็นสินค้าแปรรูปเกษตรเพิ่มรายได้ให้กับประเทศและเป็นผลผลิตส่งออกยังตลาดต่างประเทศซึ่งนำเงินเข้าประเทศอีกด้านหนึ่งด้วย

ตารางที่ 1 ผลผลิตทางการเกษตรที่ส่งออก 5 ชนิดที่สำคัญในประเทศ

มูลค่าสินค้าเกษตรกรรมส่งออกที่สำคัญ พ.ศ. 2549 – 2550				หน่วย : ล้านบาท
รายการสินค้า	2549	2549 (ม.ค.-ก.ค.)	2550 (ม.ค.-ก.ค.)	อัตรายายตัว(%)
1. ยางพาราและผลิตภัณฑ์	331,956	186,205	182,253	-2.12
2. ข้าวและผลิตภัณฑ์	103,942	57,521	61,547	7.00
3. กุ้งและผลิตภัณฑ์	86,534	41,929	42,185	0.61
4. ปลาและผลิตภัณฑ์	83,593	47,846	46,385	-3.05
5. ไม้และผลิตภัณฑ์	61,233	34,777	33,259	-4.37

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2550)

3. ความสำคัญด้านความมั่นคงของประเทศ คือ การเกษตรนั้นสามารถช่วยให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองและมีเสถียรภาพที่มั่นคงในเรื่องอาหารและสุขภาพอนามัยของประชาชนเอง

4. ความสำคัญด้านความสมดุลทางระบบนิเวศ คือ เมื่อมีการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตรวมทั้งทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ในเชิงอนุรักษ์และพัฒนาการเกษตรทำให้สภาพแวดล้อมเป็นธรรมชาติประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

แนวความคิดการพัฒนาและปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาภาคการเกษตร

ความหมายของการพัฒนา

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2532) กล่าวว่า การพัฒนา (Development) เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความสนใจซึ่งเกิดขึ้นจากการสังเกตปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านปริมาณและคุณภาพ และการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาไปในทางที่ดีขึ้นด้วยสาเหตุต่าง ๆ หลายประการ คือการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อม ด้านกายภาพ ด้านประชากร ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยี

จิระพรรณ กาจนะจิตรา (2532) กล่าวว่า การพัฒนา (Development) หมายถึง การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2537) กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาว่า การพัฒนานั้นมีมากและหลากหลายเช่น แนวคิดในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจจากความจำเป็นพื้นฐานด้านการเกษตร การพัฒนาด้านเศรษฐกิจสังคมและสุดท้ายแนวคิดด้านมนุษยนิยม

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540) กล่าวว่าการพัฒนา (Development) มีมากมายหลายด้าน มีความหลากหลายแต่ในที่นี้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่เจริญก้าวหน้าขึ้นไปเรื่อย ๆ

จากความหมายของการพัฒนา (Development) สรุปได้ว่า การพัฒนาหมายถึง การเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนา

พัฒนา สุขประเสริฐ (2549) กล่าวถึงการพัฒนาสังคมว่า สังคมย่อมน่าจะต้องมีการจัดระเบียบเพื่อให้เกิดความสมดุลท่ามกลางกระแสการเคลื่อนไหวที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาซึ่งเกิดจากการพัฒนาในเรื่องของคุณภาพมากกว่าปริมาณ การพัฒนาจะเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ต่อเมื่อสมาชิกของสังคมนั้นมีค่านิยมร่วมกันในการปรับปรุงแก้ไขบรรทัดฐานในสังคมที่มีอยู่ให้ดีขึ้น ในเรื่องของการพัฒนาสังคมได้มีผู้เชี่ยวชาญสร้างกรอบแนวคิดที่เป็นหลักใหญ่หลายแนวคิดแต่กล่าวถึงการพัฒนาสังคมไว้ใน 2 ทฤษฎีคือ ทฤษฎีความจำเป็นแนวคิดหลักของทฤษฎีนี้คือ สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากความจำเป็นที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ทฤษฎีความเป็นไปได้เป็นแนวคิดพื้นฐานที่เชื่อว่ามนุษย์จะพัฒนาได้ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ต่างที่ประกอบด้วย โอกาส เวลา ความน่าจะเป็น สภาพแวดล้อม และสภาพแวดล้อมของสังคมนั้นๆ โดยสิ่งสำคัญของทฤษฎีนี้คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นไม่สามารถที่จะคาดคะเนได้

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540) กล่าวถึงแนวคิดในการพัฒนาด้านการเกษตรว่า การเกษตรเป็นอาชีพดั้งเดิมของมนุษย์ มนุษย์รู้จักวิธีการหาอาหารจากพืช และสัตว์ รู้จักเอาใบไม้ หนัสดั้วมาทำเป็นเครื่องนึ่งห่ม หาที่อยู่อาศัยจากธรรมชาติ เมื่อเจ็บป่วยก็รู้จักการนำเอาพืชสมุนไพรมาช่วยในการรักษา ทำให้มนุษย์นั้นมีชีวิตอยู่รอดได้ เรียกว่าเป็นความจำเป็นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์หรือที่เรียกว่าปัจจัย 4 ส่วนปัจจัยอื่นๆนอกจากปัจจัย 4 ก็เป็นปัจจัยที่เสริมทำคุณภาพชีวิตนั้นมีคุณภาพมากยิ่งขึ้นเช่น การศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวกหรือการบริการทางสังคม

มนุษย์ไม่เพียงแต่แสวงหาเพียงปัจจัยพื้นฐานเพียงอย่างเดียว แต่มนุษย์ยังมีพื้นฐานในการพัฒนาในเฉพาะด้านนั้นๆ ไป โดยเฉพาะการพัฒนาด้านการเกษตรที่เป็นปัจจัยพื้นฐานโดยคิดว่ามนุษย์นั้นไม่เพียงแต่เข้าป่าล่าสัตว์เพียงอย่างเดียวแต่มีการพัฒนาให้สามารถปลูก เลี้ยง ผลิตขึ้นมาใช้เองและพัฒนาต่อไปเป็นธุรกิจและเป็นการพัฒนาด้านต่อไปตามมาในภายหลัง

ความจำเป็นในการพัฒนาด้านการเกษตรในสมัยก่อนประชกรนั้นมีไม่มาก ทำให้พืชพันธุ์ธัญญาหารมีความอุดมสมบูรณ์เพียงพอต่อความต้องการดำรงชีพ แต่ปัจจุบันประชกรในโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้มีการแข่งขันและมีความต้องการเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะปัจจัย 4 ที่มาจากการเกษตรเป็นพื้นฐานแล้ว และการใช้ทรัพยากรที่มากขึ้น ไม่ค่อยอนุรักษ์ ทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่หมดไปก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลน ความอดอยาก ขาดพลังงาน ขาดพื้นที่ ปลูกทำลาย และการว่างงาน เป็นที่กังวลว่าในอนาคตปัญหาดังกล่าวนี้จะทวีความรุนแรงมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อมนุษย์โดยตรง จึงมีความจำเป็นที่จะหาแนวทางในการพัฒนาด้านการเกษตรเพื่อให้มนุษย์นั้นอยู่ได้มีอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการและหากมีมากก็ถนอมเก็บไว้หรือแปรรูปเป็นอุตสาหกรรมและธุรกิจได้ โดยประชาชนเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความช่วยเหลือและมีแนวทางในการพัฒนาร่วมกัน

หลักการพัฒนาเกษตร

กสิณ ศรีมงคล (2542) กล่าวว่าในการกำหนดหลักการพัฒนาการเกษตรนอกจากจะใช้แนวความคิดทฤษฎีและปรัชญาในการพัฒนาโดยทั่วไปแล้ว ยังต้องคำนึงถึงทรัพยากรสิ่งแวดล้อมธรรมชาติซึ่งเป็นระบบนิเวศใหญ่และสังคมมนุษย์ การจัดการต่างๆ มาประกอบการพิจารณาอย่างไรก็ตามจึงแยกหลักการพัฒนาเกษตรไว้ 2 ระดับคือ

1. **หลักการพัฒนาการเกษตรในระดับนโยบาย** โดยจะใช้ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มาเป็นตัวกำหนดการพิจารณาซึ่งเกี่ยวข้องกันกับการวางแผนพัฒนาการเกษตร ประกอบไปด้วยหลักการดังต่อไปนี้

1) กำหนดการขยายตัวทางการเกษตร โดยกำหนดอัตราการขยายตัวในช่วงเวลาที่กำหนด ปกติใช้ในช่วงเวลา 1 ปี ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติในช่วงเวลา 5 ปี และใช้แต่ละปีจะขยายตัวอย่างไร การที่จะกำหนดการขยายตัวเช่นนี้จะทำให้ทราบผลการพัฒนาการเกษตรว่า

เป็นอย่างไร อัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นหรือลดลงในอัตราเท่าไร เป็นไปตามแผนการพัฒนาหรือไม่ และจะปรับกระบวนการพัฒนาในรูปแบบอย่างไรในความคิดที่ผ่านมา

2) การรักษาเสถียรภาพทางการเกษตรให้มั่นคงหมายถึงการรักษาผลผลิตทางการเกษตรให้คงที่หรือเพิ่มขึ้นความต้องการของประชากรที่เพิ่มจำนวนขึ้นหรือความต้องการของต่างประเทศสูงขึ้น อย่างไรก็ตามการรักษาผลผลิตไม่ให้ลดลงจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้พอเลี้ยงประชากรและการส่งออกนำเงินเข้าประเทศ นั่นคือมีความควบคุมพื้นที่การผลิตไม่ผลิตจนเกินไปจนเกินความต้องการของตลาด การรักษาเสถียรภาพทางการเกษตรที่มั่นคง บ่งบอกถึงการพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน และง่ายต่อการวางแผนพัฒนาต่อไป

3) การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนคือการทำการเกษตรในเชิงรักษา สภาพแวดล้อมไปพร้อม ๆ กันไม่บุกรุกทำลายป่าเพื่อนำพื้นที่มาทำการเกษตร นั่นคือรักษา สภาพแวดล้อมให้สามารถผลิตอาหารและสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตให้พอเพียงและยาวนาน ลูกหลานมีกินมีใช้ต่อไปในอนาคต การทำการเกษตรให้เป็นระบบเข้ากับสภาพแวดล้อมเราเรียก การเกษตรนี้ว่าระบบเกษตรนิเวศ(Agroecosystem) โดยมีการเกษตรเป็นวัตถุประสงค์หลัก ซึ่งมีรูปแบบการทำที่นิยมคือการเกษตรระบบผสมผสาน(Integrated Farming) ซึ่งจะรักษา สภาพแวดล้อมได้มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับรูปแบบของการเกษตรที่จะเน้นหนักในกิจกรรมใด อย่างไรก็ตามการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอีกอย่างหนึ่งคือ การลดการผลิตสารที่ทำลาย สภาพแวดล้อม ในภาคอุตสาหกรรมเพื่อลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของโลก และสามารถรักษาเสถียรภาพทางการเกษตรให้มั่นคงต่อไป

4) การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ทั้งในระดับเกษตรกรด้วยกันและอาชีพอื่น เพื่อไม่ให้ ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในด้านเศรษฐกิจสังคม นอกจากนี้การกระจายของผลผลิตด้านการเกษตร จะต้องสม่ำเสมอในหมู่เกษตรกรและผู้ประกอบอาชีพอื่นเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของระบบ นิเวศและส่งผลกระทบต่อรายได้ซึ่งเกิดจากผลผลิตที่เกษตรกรผลิตได้มีความสม่ำเสมอเกิดความเป็นธรรม

หลักการพัฒนาเกษตรทั้ง 4 ประการในระดับนโยบายจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์วิธีการ ปฏิบัติให้ชัดเจนเพื่อกำหนดหลักการพัฒนาในระดับพื้นที่ปฏิบัติการต่อไป

2 **หลักการพัฒนาเกษตรในระดับพื้นที่** จะพิจารณาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เศรษฐกิจสังคมมนุษย์มาประกอบการพิจารณา โดยมีหลักการดังต่อไปนี้

1) **ทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมในพื้นที่** โดยทำความเข้าใจทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสังคมศาสตร์หรือสังคมเกษตร กระบวนการความเป็นไปของสภาพเดิมที่มีอยู่ศึกษา ปัญหาและความต้องการของเกษตรกร กลไกขององค์กรต่างๆ ในพื้นที่ ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาที่ต้องใช้เวลาทำความเข้าใจให้ถูกต้อง

2) **วางแผนพัฒนา** แก้ไขปัญหาและความต้องการของเกษตรกรโดยแผนงานจะต้องสอดคล้องกับนโยบายในระดับสูงและยึดหลักความสามารถของเกษตรกรและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมท้องถิ่น

3) **เกษตรกรหรือประชาชนผู้รับการพัฒนาย**จะต้องมีส่วนร่วมโดยตลอดตั้งแต่การค้นหา ปัญหาและความต้องการ การวางแผนแก้ไขปัญหา และดำเนินการตามแผนปฏิบัติไปจนถึงการ ติดตามประเมินผล โดยยึดหลักของแนวทางความคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนา

4) **ในการวางแผนแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนา**จะต้องเริ่มต้นจากสภาพการที่เกษตรกร ปฏิบัติอยู่เนื่องจากเกษตรกรมีความคุ้นเคยในสิ่งเหล่านี้ หรือคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมดั้งเดิมถ้าเป็น ของใหม่จำเป็นต้องมีการทดสอบทดลองโดยเกษตรกรให้เห็นผลจริงในพื้นที่ของเกษตรกร

5) **ขบวนการพัฒนา**จะต้องต่อเนื่องโดยตลอดเพื่อสร้างความมั่นใจตั้งแต่ขบวนการผลิต ไปจนถึงขบวนการจำหน่าย ทั้งนี้จะต้องปลูกฝังให้เกษตรกรได้เข้าใจถึงระบบการผลิตและกลไก ของการตลาดเพื่อให้เกษตรกร ได้ตัดสินใจได้ถูกต้อง และมีความเข้าใจเมื่อเกิดปัญหา

6) **ในการศึกษาเรียนรู้**ด้านการเกษตรของเกษตรกรต้องอาศัยการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ จริง(Learning By Doing) ทำให้เกษตรกรมีความเข้าใจในการทำงานสิ่งนั้น และมองเห็นปัญหาและ สามารถแก้ไขด้วยตนเองได้ ซึ่งเกษตรกรมีประสบการณ์การเรียนรู้ในลักษณะนี้มาตั้งแต่อดีตกาล

ปัจจัยในการพัฒนาการเกษตร

ปัจจัยในการพัฒนาการเกษตรประกอบไปด้วยปัจจัยที่จำเป็น 5 ด้านดังต่อไปนี้

1. การตลาดเป็นแหล่งขายผลผลิตและเป็นที่ทำให้ราคาผลผลิตทางการเกษตรแก่เกษตรกรอย่างยุติธรรม
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีในด้านการพัฒนาหรือการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาทางด้านเกษตร เป็นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้เกษตรกรนั้นหันมาทำการเกษตรกันเพิ่มมากขึ้นรัฐบาลควรเร่งดำเนินการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง
3. การจัดหาวัสดุเครื่องมืออุปกรณ์ ในการพัฒนาด้านการเกษตรนั้นต้องมีการพัฒนาเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรซึ่งในการเพิ่มผลผลิตต้องมีพันธุ์ที่ดี ปุ๋ย ยา สารเคมีและเครื่องมือต้องทันสมัยและหาได้ง่ายมีราคาถูก
4. แรงจูงใจหรือแรงกระตุ้น เกษตรกรจะมีการยอมรับเทคโนโลยีและทำการเกษตรหรือไม่นั้นจะขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและการกระตุ้นเห็นได้จากราคาตลาดผลผลิตเพิ่มขึ้น การผลิตที่ต้องใช้เทคโนโลยี ความสะดวกในการจัดหาวัสดุเครื่องมืออุปกรณ์ดังกล่าวล้วนเป็นแรงจูงใจในการพัฒนาการเกษตรทั้งสิ้น
5. การขนส่ง การลำเลียงขนส่งที่สะดวกเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ในการพัฒนาการเกษตร เพราะสามารถใช้ในการลำเลียงผลผลิตให้มีประสิทธิภาพไปยังแหล่งบริโภคอื่นๆ ได้โดยไม่เสียหาย

กฐิน ศรีมงคล (2542) กล่าวถึง ปัจจัยในการพัฒนาการเกษตรในทางสังคมศาสตร์หรือทางด้านสังคมมนุษย์นั้นได้พิจารณาปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีความจำเป็นมี 5 ประการคือ

- ตลาดสำหรับรองรับผลผลิตทางการเกษตร
- การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการทำฟาร์ม
- สภาพท้องถิ่นและทรัพยากร
- สิ่งจูงใจเกษตรกรในการผลิต
- การคมนาคมขนส่ง

2. ปัจจัยตัวเร่ง(Accelerator) มี 5 ประการคือ

- การศึกษาที่ทำให้เกิดการพัฒนา
- สินเชื่อเพื่อการเกษตร
- กลุ่มเกษตรกร
- การปรับปรุงพื้นที่การเกษตร
- การวางแผนพัฒนาการเกษตรที่ถูกต้อง

อย่างไรก็ตามมีนักวิชาการหลายท่านได้สรุปปัจจัยในการพัฒนาการเกษตรดังนี้

1. ปัจจัยทางกายภาพ ประกอบไปด้วย

1) ความต้องการด้านวัตถุดิบได้แก่

- ที่ดิน
- สภาพภูมิอากาศ
- เมล็ดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์
- น้ำ
- ปุ๋ย

- ยาปราบศัตรูพืช
- สัตว์ใช้แรงงาน
- อาคาร โรงเรือน
- สัตว์เลี้ยง
- เครื่องมือกล
- เชื้อเพลิงและแหล่งพลังงาน

2) ความต้องการทางด้านแรงงานของมนุษย์ ในการทำการเกษตร ซึ่งจำเป็นสำหรับฟาร์มขนาดเล็กหรือการทำการเกษตรแบบประณีต

3) การจัดการและการบริหารงานวิจัย ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่

4) การถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกร ในเรื่อง

- เทคนิคการผลิต
- ระบบนิเวศมลภาวะ
- การจัดการฟาร์ม หลักการเศรษฐศาสตร์
- อื่นๆ

2. ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรมและจิตวิทยาประกอบไปด้วย

- 1) โครงสร้างทางสังคมเกษตรกร ระบบราชการ
- 2) วิธีการพัฒนา
- 3) การยอมรับของเกษตรกร ทักษะคติ ค่านิยม
- 4) กระบวนการเปลี่ยนแปลงสิ่งกีดขวางและแรงผลักดัน

3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

- 1) ระบบการขนส่ง
- 2) ขนาดของที่ดินต่างกัน
- 3) นโยบายและบริการต่างๆ ไปของรัฐ
- 4) การประสานงาน

จะเห็นว่าปัจจัยในการพัฒนาการเกษตรนั้นมีหลากหลายโดยเฉพาะในด้านของสังคมมนุษย์ ทำให้การเกษตรนั้นมีความยุ่งยากซับซ้อน (Complexity) และเมื่อเราพิจารณาปัจจัยด้านสภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติหรือระบบนิเวศ (Ecosystem) เข้าด้วยยิ่งจะทำให้การพัฒนาการเกษตรนั้นมีความซับซ้อนยิ่งขึ้นและเป็นการยากที่จะหาแนวทางที่ถูกต้องในการพัฒนาการเกษตร ด้านหนึ่งคือห่วงสิ่งแวดล้อม อีกด้านหนึ่งคือสังคมมนุษย์คอยรบกวน อย่างไรก็ตามอาหารและสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่สังคมมนุษย์มีความต้องการอยู่ตลอดเวลาตราบใดที่มนุษย์อาศัยอยู่ในโลกนี้

ดังนั้นปัจจัยในการพัฒนาการเกษตรที่พิจารณาในด้านของระบบนิเวศซึ่งกำลังเป็นปัญหาในปัจจุบัน จึงต้องตระหนักถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ จึงพอสรุปได้ดังนี้

ปัจจัยในการพัฒนาการเกษตรที่พิจารณาโดยนักนิเวศวิทยา 3 ประการคือ

1. ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมธรรมชาติด้านกายภาพ หมายถึง สิ่งไม่มีชีวิตทั้งหลายซึ่งเป็นที่พำนักของธรรมชาติได้แก่ ดิน น้ำ ธาตุอาหาร ภูมิอากาศ ที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำรงชีวิตของพืชและสัตว์ทั้งหลาย การพัฒนาจะต้องพิจารณาปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้ก่อนว่าการพัฒนาการเกษตรนั้นจะไปกระทบกระเทือนระบบดั้งเดิมนี้มากน้อยเพียงใด

2. ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมธรรมชาติด้านชีวภาพ หมายถึง สิ่งมีชีวิตทั้งหลายพวกจุลชีพไปจนถึงสัตว์ พืชขนาดใหญ่ชั้นสูงๆ ที่อาศัยร่วมกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์มีค่าความหลากหลายของชนิด (Biodiversity) ยิ่งมีความหลากหลายมากก็จะมีปฏิกริยาสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างยุ่งยากซับซ้อน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาการเกษตร การพัฒนาอาจจะไปทำลายระบบความสัมพันธ์ดั้งเดิมที่มีอยู่ในระบบนิเวศเดิมให้เป็นระบบนิเวศใหม่เกิดขึ้น

สิ่งมีชีวิตบางชนิดที่พัฒนาตัวเองไม่ทันจะต้องสูญเสียชีวิตไป และอาจจะมีสิ่งมีชีวิตที่ไม่พึงปรารถนาเกิดขึ้น

3. ปัจจัยด้านสังคมมนุษย์ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาเกษตรเพราะมนุษย์เป็นประชากรหลักในระบบนิเวศมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเกษตรแตกต่างกัน ตั้งแต่ระดับผู้ทำการเกษตรคือเกษตรกรไปจนถึงในระดับชาติ ตลอดไปจนถึงผู้บริโภค ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายในด้านความต้องการของผลผลิตเกษตร

กล่าวโดยสรุปแล้วปัจจัยในการพัฒนาเกษตรนั้นมีหลากหลายแล้วแต่จะพิจารณากันในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร การพัฒนาจะต้องมีอิกระบบหนึ่ง ด้านรายได้ เงินสด การพัฒนาเกษตรอีกรูปแบบหนึ่ง ปัจจัยในการพัฒนาจะมีความแตกต่างกันเป็นกรณีไป

ตัวชี้วัด เกณฑ์และมาตรฐานในการพัฒนาการเกษตร

พัฒนา สุขประเสริฐ (2542) กล่าวว่าตัวชี้วัดการพัฒนา (Indicator development) หมายถึง สิ่งที่ใช้ชี้วัดบอกระดับขั้นตอนของการพัฒนาโดยเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานในการพัฒนาที่กำหนดไว้แต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม ซึ่งตัวชี้วัดการพัฒนามี 2 แบบ คือ ตัวชี้วัดเชิงปริมาณเช่นรายได้ รายจ่าย ระดับการศึกษา จำนวนประชากรเป็นต้น และตัวชี้วัดเชิงคุณภาพเช่น ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรมและสถาบันทางสังคมต่างๆ

การจำแนกตัวชี้วัดในการพัฒนามี 2 ระดับคือ

- ตัวชี้วัดการพัฒนาระดับบุคคล ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ และสังคม
- ตัวชี้วัดการพัฒนาระดับสากล ได้แก่ จำนวนประชากรทั้งหมด ประชากรหนุ่มสาวและวัยชรา การตั้งถิ่นฐาน แหล่งน้ำ สุขอนามัย การเคหะ สุขภาพ การเกิด การศึกษา ระดับการศึกษา รายได้ และการว่างงาน

พัฒนา สุขประเสริฐ (2542) อ้างในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ว่า การจำแนกตัวชี้วัดการพัฒนาชนบทแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มใหญ่คือ

1. โครงสร้างพื้นฐานได้แก่ เอกสารสิทธิ์ ไฟฟ้า การคมนาคม การมีโรงสีร้านค้า สภาพที่อยู่ อาชีพ เครื่องทุ่นแรง สิทธิการใช้ที่ดิน
2. การประกอบอาชีพผลผลิตได้แก่ ผลผลิตจากการทำไร่ การทำนา การอพยพ หางานทำ การรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ
3. สาธารณสุขอนามัยได้แก่ การบริการสาธารณสุขในหมู่บ้านหรือตำบล สุขอนามัยในหมู่บ้านหรือตำบล การรักษาพยาบาล การวางแผนครอบครัว
4. แหล่งน้ำได้แก่ แหล่งน้ำกินน้ำใช้ แหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตรภายในท้องถิ่น
5. ความรู้การศึกษา และวัฒนธรรมได้แก่ ระดับการศึกษาของประชาชน การให้ความรู้จากภาครัฐ คุณภาพชีวิต สถานศึกษาชุมชน กิจกรรมศาสนา และกีฬาชุมชน

สภาพความเป็นกรด-ด่าง ของดิน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2548) กล่าวว่า สภาพความเป็นกรด-ด่าง ของดินนั้น เราสามารถตรวจสอบได้ ปกติเรามักใช้บอกความเป็นกรด-ด่าง ด้วยค่าที่เรียกว่า พีเอช หรือนิยมเขียนสัญลักษณ์เป็นภาษาอังกฤษ pH ความหมายของค่าพีเอชนี้ ขออธิบายดังนี้

ช่วงของพีเอชของดินโดยทั่วไปจะมีค่าอยู่ระหว่างประมาณ 3.0-9.0 ค่า pH 7.0 บอกถึงสภาพความเป็นกลางของดิน กล่าวคือ ดินมีตัวที่ทำให้เป็นกรดและตัวที่ทำให้เป็นด่างอยู่ในปริมาณเท่ากันพอดี

ค่าที่ต่ำกว่า 7.0 เช่น 6.0 บอกสภาพความเป็นกรดของดิน ในกรณีนี้เมื่อดินมี pH 6.0 เราก็จะทราบว่าดินเป็นกรดอย่างอ่อน มีสภาพเป็นกรดมากกว่าดินที่มี pH 7.0 (เป็นกลาง) สิบเท่า ค่า pH ของดินยิ่งลดลงเท่าใด สภาพความเป็นกรด ก็รุนแรงยิ่งขึ้นเท่านั้น

กลยุทธ์ (Strategies) การพัฒนาของจังหวัดสมุทรปราการ

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรปราการ (2548) กล่าวว่า กลยุทธ์การพัฒนาของจังหวัดสมุทรปราการ มี 5 ประการ คือ

1. ศูนย์กลางลอจิสติกส์ (Logistics Center) ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
  - 1) พัฒนาศูนย์ Logistics ครบวงจร สำหรับสินค้าเกษตร และอุตสาหกรรมเพื่อเชื่อมโยงกับภาคการค้าระหว่างประเทศ
  - 2) พัฒนาศูนย์กลางด้าน Logistics
2. ศูนย์กลางอุตสาหกรรมต่อเนื่องและเชื่อมโยง (Industrial Cluster) คู่ตลาดโลก
  - 1) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา [R&D] โดยมุ่งเน้นอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
  - 2) ยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้ได้มาตรฐานสากล
  - 3) พัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมที่มีมาตรฐาน ใช้เทคโนโลยีสะอาด [Clean Technology]
  - 4) พัฒนาฝีมือแรงงานให้ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการอุตสาหกรรม
3. แหล่งรองรับการขยายตัวของสนามบินสุวรรณภูมิ
  - 1) วางและจัดทำผังเมืองเฉพาะในพื้นที่พัฒนาพิเศษ
  - 2) การบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดีในพื้นที่พัฒนาพิเศษ

4. ยุทธศาสตร์รองรับการพัฒนาในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง

- 1) ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2) แพทย์แผนไทยและภูมิปัญญาชาวบ้าน
- 3) เกษตรสู่ตลาดโลก

5. การแก้ไขปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้

- 1) การเพิ่มและกระจายรายได้เพื่อยกฐานะผู้มีรายได้น้อย
- 2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3) การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีประสิทธิภาพ
- 4) การฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนาทางการเกษตรของจังหวัดสมุทรปราการ

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรปราการ (2548) กล่าวไว้ว่าแนวทางการพัฒนาทางการเกษตรของจังหวัดสมุทรปราการ มี 4 ด้าน ดังนี้

1. การผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย
  - 1.1 การพัฒนาฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้ได้มาตรฐานสู่ลักษณะการผลิตที่ดี
  - 1.2 การเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำแบบประมงอินทรีย์
  - 1.3 การตรวจรับรองมาตรฐานการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามมาตรฐานขั้นปลอดภัย
  - 1.4 การเฝ้าระวังตรวจติดตามสุขภาพอนามัยสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อการส่งออก

- 1.5 การตรวจติดตามสัญลักษณ์สะพานปลาและท่าเทียบเรือ และเรือประมง
  - 1.6 การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน
  - 1.7 การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน และปลอดภัย
2. การส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
    - 2.1 การส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำแบบมุ่งเน้นผลผลิต
    - 2.2 การส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งแบบดั้งเดิมไม่ใช่สารเคมี
    - 2.3 การส่งเสริมการเลี้ยงปูทะเล
    - 2.4 การส่งเสริมการเลี้ยงปลาในกระชัง
    - 2.5 การเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำปล่อยคืนธรรมชาติ
    - 2.6 การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง
    - 2.7 การพัฒนาศูนย์ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
    - 2.8 การส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
    - 2.9 การยกระดับคุณภาพผลผลิตที่แปรรูป
  3. การพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ
    - 3.1 การปรับปรุงพื้งกันน้ำท้ายสถานีสูบน้ำ
    - 3.2 การปรับปรุงแม่น้ำลำคลองในจังหวัด
    - 3.3 การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยพืชสดในการปรับปรุงบำรุงดิน
    - 3.4 การส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมักและปุ๋ยอินทรีย์น้ำ
    - 3.5 การบริการวิเคราะห์ดิน
    - 3.6 การส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
    - 3.7 ส่งเสริมการสร้างโรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพในชุมชน
    - 3.8 การฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมโดยใช้หญ้าแฝก

4. การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร

- 4.1 การแนะนำให้มีการจัดทำบัญชีของเกษตรกร
- 4.2 การเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
- 4.3 การสนับสนุนให้มีการจัดทำแปลง/สาธิตจุดเรียนรู้ประจำตำบล
- 4.4 การพัฒนาหมอดินอาสา ประมงอาสา ครูบัญชีอาสา
- 4.5 การสนับสนุนให้มีการจัดทำแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน
- 4.6 การพัฒนาศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
- 4.7 ส่งเสริมการพัฒนาสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกร องค์กรเกษตรกร
- 4.8 จัดงานออกกร้านแสดงสินค้าเกษตรประจำกลุ่ม
- 4.9 การพัฒนาความรู้และทักษะของครัวเรือนเกษตรกร
- 4.10 การส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์กลุ่มอาชีพ และวิสาหกิจชุมชน

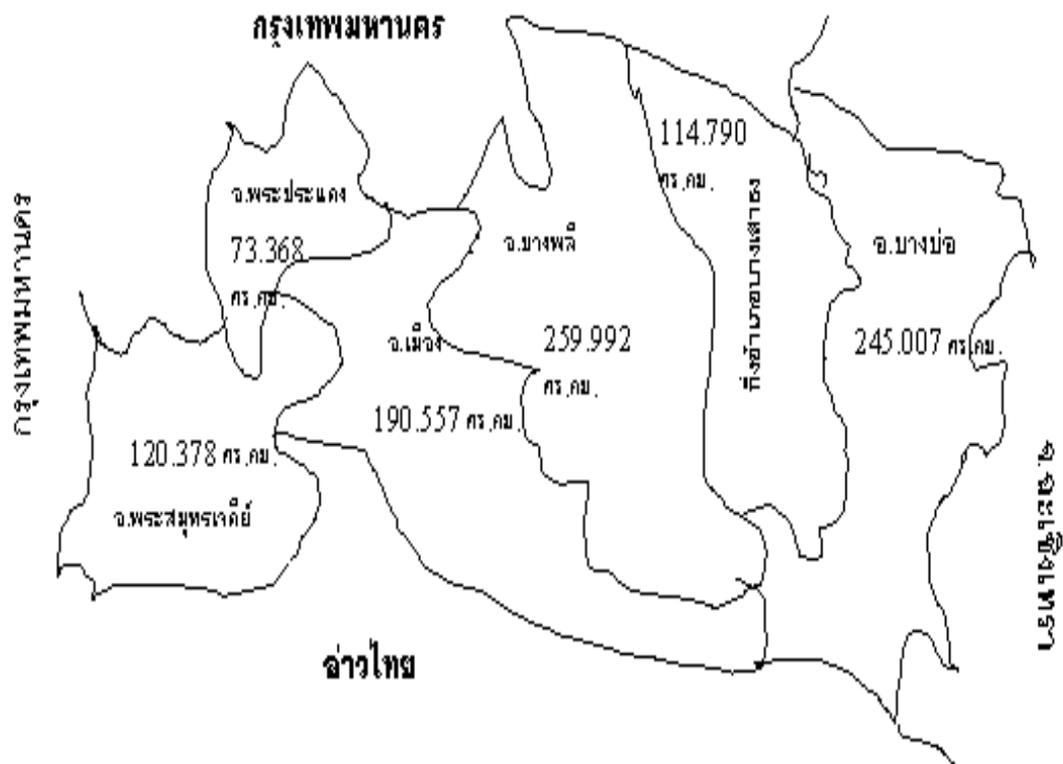
การประกอบอาชีพการเกษตรในจังหวัดสมุทรปราการ

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของจังหวัดสมุทรปราการ

จังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำ ตั้งอยู่ตอนปลายสุดของแม่น้ำเจ้าพระยา และเหนืออ่าวไทย อยู่ทางภาคกลางของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 29 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 1,004.092 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 627,558 ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร 255,744 ไร่ ประกอบไปด้วย 5 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอบางบ่อ อำเภอบางพลี อำเภอพระประแดง อำเภอพระสมุทรเจดีย์ และ กิ่งอำเภอบางเสาธง มีตำบลรวมทั้งหมด 50 ตำบล 398 หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	กรุงเทพมหานคร
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	กรุงเทพมหานคร

ซึ่งจากการรายงานการสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในปี พ.ศ.2545 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าในจังหวัดมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ประมาณ 5,836 โรงงาน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพลูกจ้างเป็นผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพในกระบวนการผลิตเป็นหลักและอาชีพรองลงไปคือเกษตรกรและค้าขาย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2549)

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดสมุทรปราการ
ที่มา: กรมธนารักษ์ (2547)

ตารางที่ 2 ข้อมูลพื้นที่และครัวเรือนเกษตรกร

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	พื้นที่ (ไร่)	ประชากร (คน)	พื้นที่การเกษตร (ไร่)	ครัวเรือน เกษตรกร
เมืองสมุทรปราการ	13	94	119,098	460,141	31,490	731
บางบ่อ	8	74	153,130	90,226	87,108	6,528
บางพลี	6	83	152,430	165,150	52,332	1,372
พระประแดง	15	67	45,855	207,141	5,952	1,771
พระสมุทรเจดีย์	5	42	75,236	100,022	40,367	1,495
กิ่งอำเภอบางเสาธง	3	38	81,809	54,843	45,478	1,632
รวม	50	398	627,558	1,077,523	255,744	13,605

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรปราการ (2548)

การทำเกษตรในจังหวัดสมุทรปราการ

การประกอบอาชีพในจังหวัดสมุทรปราการประชากรในจังหวัดมีการประกอบอาชีพมากมายหลากหลายอาชีพ ซึ่งจากการสรุปข้อมูลสถิติเพื่อการพัฒนา อบต. ในปีพ.ศ. 2547 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี 2547 พบว่าข้อมูลด้านแรงงานในการประกอบอาชีพนั้นมีมากมายหลายอาชีพเช่น รับจ้าง ค้าขาย รับราชการรัฐและวิสาหกิจ เกษตรกรรม ช่างไม้ หรือการทำอุตสาหกรรม สิ่งทอต่างๆ จากการประกอบอาชีพของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการที่เกิดขึ้นมากมายหลายอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรรมก็เป็นอาชีพ ซึ่งถือว่าในจังหวัดสมุทรปราการนั้นก็มีการประกอบกันอย่างแพร่หลาย เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการประกอบอาชีพหลักของประชากรในจังหวัดแล้วพบว่ายังมีความเหลื่อมล้ำกันอยู่มาก แต่อาชีพเกษตรกรรมในภาคการเกษตรนั้นถือได้ว่าเป็นอาชีพที่เปรียบเสมือนครัวที่คอยเลี้ยงประชากรคนทั้งโลกในทุกสาขาทุกอาชีพและจังหวัดสมุทรปราการก็เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพทางการเกษตรสามารถที่จะพัฒนาส่งเสริมด้านการเกษตรให้ประชาชนนั้นหันมาทำการเกษตรเพื่อเป็นอาชีพมีรายได้จากการเกษตรและเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปทางการเกษตรส่งออกเพื่อการแข่งขันกันเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับทางจังหวัดนั้นมีความเหมาะสมในปัจจัยหลายๆด้านที่มีอยู่แล้วซึ่งนำมาเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาคือ

1. ด้านภูมิประเทศ มีขนาดของจังหวัดที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ซึ่งมากไปด้วยจำนวนประชากรและแรงงาน
2. ด้านแหล่งน้ำ มีทรัพยากรแหล่งน้ำทางการเกษตรที่สำคัญคือ แม่น้ำเจ้าพระยา คลองลำโรง คลองสรรพสามิต คลองด่าน คลองบางโกลน คลองบางปลา คลองประเวศบุรีรัมย์ และคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต
3. ด้านคมนาคมและการขนส่ง มีระยะทางที่ใกล้และสะดวกจังหวัดสมุทรปราการมีทางหลวงที่ติดต่อกับกรุงเทพฯ มีท่าเรือน้ำลึกขนาดใหญ่สำหรับขนส่งสินค้าเข้าและออกยังต่างประเทศ และมีท่าอากาศยานสนามบินสุวรรณภูมิที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในเอเชียเพื่อใช้เป็นศูนย์กลางหลักของการส่งออกสินค้า (Logistics center)
4. ด้านสาธารณูปโภค ประกอบไปด้วยไฟฟ้า การประปา บาดาล ที่อยู่ในเขตการบริการของการไฟฟ้าและการประปานครหลวง

ผลผลิตทางการเกษตรที่มีศักยภาพในจังหวัดสมุทรปราการ

สินค้าเกษตรที่มีศักยภาพในจังหวัดสมุทรปราการมีมากมายหลายชนิดโดยแบ่งแยกเป็นรายอำเภอตามที่แต่ละอำเภอนั้นมีศักยภาพมากที่สุดในการผลิตแตกต่างกันออกไป ซึ่งแบ่งตามสาขาได้ 3 ด้านหลักๆคือ ด้านพืช ด้านปศุสัตว์ และด้านประมง

1. ด้านพืช ผลผลิตสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพทางด้านพืชแบ่งเป็น 2 ชนิดคือพืชผักสวนครัวกับผลไม้และไม้ยืนต้นเช่น ข่า ผักกะเฉด ตะไคร้ กระเพรา ผักบุ้ง มะม่วง มะพร้าวอ่อน มะพร้าวแก่ ขนุน กัลยน้ำว่า กัลยหอม และฝรั่ง

ตารางที่ 3 เนื้อที่เพาะปลูกพืชผักและการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยจำแนกตามชนิดของพืช

ชนิดพืชผัก	เนื้อที่เพาะปลูก(ไร่)	ผลผลิต(ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย/ไร่(กก.)
ข่า	2,647	10,588	4,000
ผักกะเจด	3,403	3,060	900
ตะไคร้	2,113	4,226	2,000
กระเพรา	32	512	1,600
ผักบุ้ง	50	575	1,150

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรปราการ (2548)

ตารางที่ 4 จำนวนร้อยละของแต่ละอำเภอที่ปลูกพืชผัก (โดยคิดจากการเปรียบเทียบผู้ประกอบการอาชีพปลูกพืชทั้งจังหวัด) จำแนกเป็นรายอำเภอ

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ชนิดของพืชผัก				
	ตะไคร้	กระเพรา	ข่า	ผักกะเจด	ผักบุ้ง
เมืองสมุทรปราการ	8.82	11.76	-	-	-
บางบ่อ	20.00	5.17	18.57	-	1.43
บางพลี	7.00	9.64	2.41	-	1.20
พระประแดง	-	-	-	-	-
พระสมุทรเจดีย์	-	-	-	-	-
กิ่งอำเภอบางเสาธง	7.89	5.26	2.63	18.42	-

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรปราการ (2548)

ตารางที่ 5 เนื้อที่เพาะปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นและการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยจำแนกตามชนิดของไม้ผล

ชนิดไม้ผลและไม้ยืนต้น	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย/ไร่ (กก.)
มะม่วง	16,429	13,081	856
มะพร้าวอ่อน	10,038	10,019	1,982
มะพร้าวแก่	2,440	1,470	870
กล้วยน้ำว้า	2,994	9,401	340
กล้วยหอม	1,183	3,132	4,332
ขนุน	97	215	2,993
ฝรั่ง	108	43	1,595

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรปราการ (2548)

ตารางที่ 6 จำนวนร้อยละของแต่ละอำเภอที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น (โดยคิดจากการเปรียบเทียบผู้ประกอบการอาชีพปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นทั้งจังหวัด) แยกเป็นรายอำเภอ

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ชนิดของไม้ผลไม้ยืนต้น				
	มะม่วง	มะพร้าว	กล้วยน้ำว้า	ขนุน	กล้วยหอม
เมืองสมุทรปราการ	44.12	17.65	20.59	5.88	-
บางบ่อ	74.29	50.00	34.29	20.00	4.29
บางพลี	55.52	26.51	24.10	9.64	3.61
พระประแดง	58.21	34.33	2.99	4.48	17.91
พระสมุทรเจดีย์	5.88	8.82	-	2.49	-
กิ่งอำเภอบางเสาธง	76.32	39.47	18.42	-	15.79

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรปราการ (2548)

2. ด้านปศุสัตว์ ผลผลิตสินค้าที่มีศักยภาพทางด้านปศุสัตว์ทำรายได้มากที่สุดอันดับต้นๆ ของจังหวัด ได้แก่ โค สุกร แพะ ห่าน ไก่ เป็ด

ตารางที่ 7 จำนวนปลูสัตว์ที่เลี้ยงจำแนกเป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2548

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	โค	สุกร	แพะ	ห่าน	ไก่	เป็ด
เมืองสมุทรปราการ	29	2,411	56	126	27,400	14,514
บางบ่อ	251	-	152	27,236	9,947	14,893
บางพลี	347	-	114	69	7,066	50
พระประแดง	8	192	287	79	8,983	831
พระสมุทรเจดีย์	-	300	-	19	4,982	824
กิ่งอำเภอบางเสาธง	19	-	14	281	3,852	1,756
รวม	654	2,903	623	27,810	62,230	33,668

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรปราการ (2548)

3. ด้านประมง ผลผลิตสินค้าที่มีศักยภาพทางด้านประมงทำรายได้อันดับต้นๆสามารถแบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือประมงน้ำจืดและน้ำเค็มได้แก่ ปลาสลิด ปลานิล ปลากระพง กุ้งทะเล และ หอยแมลงภู่

ตารางที่ 8 พื้นที่ในการทำประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำน้ำจืด พ.ศ. 2548

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด			ปริมาณการจับ สัตว์น้ำจืด
	จำนวนครัวเรือน	จำนวนบ่อ	เนื้อที่ไร่	
เมืองสมุทรปราการ	699	727	21270.07	4,509,680
บางบ่อ	439	1439	38079.38	15,174,670
บางพลี	1577	1577	44867.00	6,790,050
พระประแดง	76	76	152.00	76,000
พระสมุทรเจดีย์	-	-	-	-
กิ่งอำเภอบางเสาธง	830	830	4804.58	2,909,670
รวม	4621	4649	109173.03	29,460,070

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรปราการ (2548)

ตารางที่ 9 จำนวนหมู่บ้านในการทำประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	การทำประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ			
	การทำประมง ทะเล	การเพาะเลี้ยง สัตว์น้ำชายฝั่ง	การทำประมง น้ำจืด	การเพาะเลี้ยงสัตว์ น้ำจืด
เมืองสมุทรปราการ	-	-	2	7
บางบ่อ	7	2	13	36
บางพลี	-	-	6	33
พระประแดง	-	-	-	-
พระสมุทรเจดีย์	18	25	-	-
กิ่งอำเภอบางเสาธง	-	-	5	25
รวม	25	27	26	101

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรปราการ (2548)

โอกาสในการพัฒนาศักยภาพทางการเกษตรในระดับจังหวัด

สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรปราการ (2548) กล่าวไว้ว่า จากการสำรวจข้อมูล GDP ในปี พ.ศ.2548 มูลค่าปริมาณสินค้าเกษตรและข้อมูลผลผลิตสินค้าเกษตรด้านพืช ด้านสัตว์ และด้านประมงในจังหวัดสมุทรปราการสรุปได้ว่า สินค้าทางการเกษตรที่มีศักยภาพมีโอกาสในการพัฒนามากที่สุดคือ

- ด้านพืช ผลผลิตสินค้าทางด้านพืชที่มีศักยภาพมีโอกาสในการพัฒนามากที่สุดคือ ไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชผักสวนครัวชนิด ตะไคร้ ข่า และผักกะเฉด

- ด้านปศุสัตว์ ผลผลิตสินค้าทางด้านปศุสัตว์ที่มีศักยภาพมีโอกาสในการพัฒนามากที่สุดคือ จระเข้ โค สุกร ไก่และเป็ด

- ด้านประมง ผลผลิตสินค้าทางด้านประมงที่มีศักยภาพมีโอกาสในการพัฒนามากที่สุดคือ ปลาสด ปลานิล ปลากะพงและการเพาะเลี้ยงกุ้ง (สำนักงานเกษตรจังหวัด,2548)

จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลในภาคการเกษตรของจังหวัดสมุทรปราการแล้ว จะเห็นได้ว่า ในด้านผลผลิตทางการเกษตรที่มีศักยภาพของจังหวัด และโอกาสในการพัฒนาศักยภาพทางการเกษตรนั้น ก็ยังคงมีครบทั้ง 3 ด้านของการทำการเกษตร คือ ด้านพืช ด้านปศุสัตว์ และด้านประมง

แนวทางการพัฒนาด้านการเกษตรของจังหวัดสมุทรปราการ

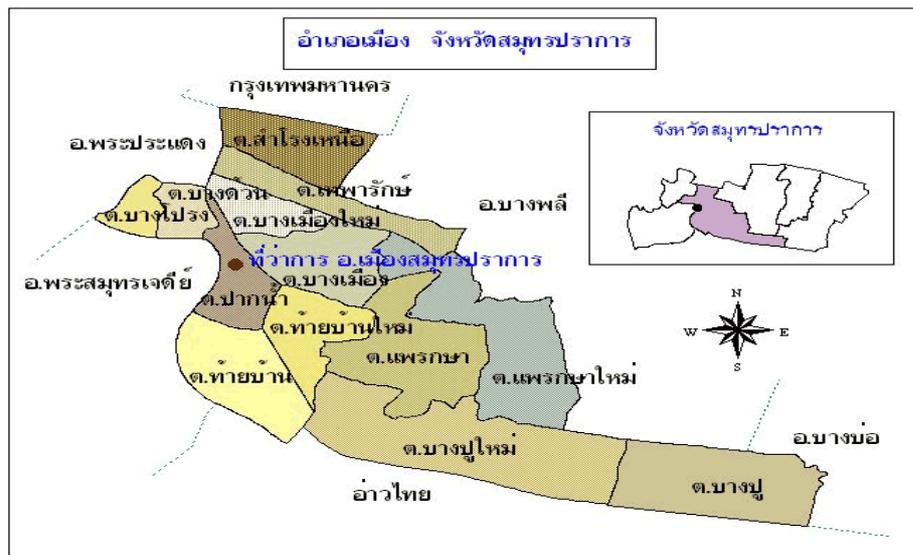
สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรปราการ (2548) ได้แบ่งแนวทางการพัฒนาด้านการเกษตรของจังหวัดสมุทรปราการ ได้ดังนี้

1. จัดระเบียบการใช้ประโยชน์จากที่ดินให้เหมาะสม พัฒนาแหล่งน้ำ ก่อสร้างระบบป้องกันน้ำท่วมถาวร ระบายน้ำ กำจัดน้ำเสียและควบคุมดูแลโรงงานอุตสาหกรรมให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดไว้
2. ส่งเสริมเรื่องการทำเกษตรแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ ของในหลวง
3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงการเกษตรควบคู่ไปกับนโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัด
4. ผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานจะทำให้ราคาผลผลิตตอบแทนสูง เนื่องจากอยู่ใกล้ตลาดการคมนาคมขนส่งที่สะดวก
5. ส่งเสริม ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอย่างต่อเนื่องรวมทั้งอบรมให้ความรู้เป็นประจำ

สภาพทั่วไปของ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 ตำบลได้แก่ ตำบลแพรกษา ตำบลแพรกษาใหม่ ตำบลท้ายบ้าน ตำบลท้ายบ้านใหม่ตำบลบางปู ตำบลบางปูใหม่ ตำบลบางเมือง ตำบลบางเมืองใหม่ ตำบลเทพารักษ์ ตำบลบางคู้วน ตำบลบางโปรง ตำบลปากน้ำ ตำบลสำโรงเหนือ ในปัจจุบันมีการทำการเกษตรอยู่เพียง 9 ตำบล พื้นที่ที่มีการทำการเกษตรอยู่ของอำเภอเมือง มีอยู่ทั้งสิ้น 23,703 ไร่ ครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด 805 ครัวเรือน (สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง, 2550)

ภาพที่ 2 สภาพพื้นที่ของอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

ที่มา: กรมการปกครอง (2549)

ตารางที่ 10 ข้อมูลพื้นที่และครัวเรือนเกษตรกรรายตำบล อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

ตำบล	พื้นที่ถือครอง ทั้งหมด(ไร่)	จำนวน หมู่บ้าน	พื้นที่การเกษตร (ไร่)	ครัวเรือน การเกษตร
แพรกษา	12,462	7	5,054	121
แพรกษาใหม่	8,507	6	3,490	133
ท้ายบ้าน	6,793	7	-	-
ท้ายบ้านใหม่	7,175	8	150	29
บางปู	11,876	4	6,620	105
บางปูใหม่	29,597	10	3,020	89
บางเมือง	8,879	5	2,304	217
บางเมืองใหม่	3,976	11	96	18
เทพารักษ์	2,100	8	-	-
บางด้วน	3,939	8	69	42
บางโปรง	2,969	4	299	51
ปากน้ำ	15,164	4	-	-
สำโรงเหนือ	9,468	10	-	-
รวม	119,258	92	21,102	805

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง (2550)

ตารางที่ 11 ข้อมูลพื้นที่การทำการเกษตรต่าง ๆ เป็นรายตำบล อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ
(ต่อไว้)

ตำบล/ลักษณะ	กล้วย น้ำว่า	มะม่วง น้ำดอกไม้	มะม่วง อื่นๆ	มะพร้าว แก่	ปลาน้ำจืด	กุ้ง
แพรกษา	101	166	72	46	4,548	56
แพรกษาใหม่	72	102	175	63	3,007	18
ท้ายบ้าน	-	-	-	-	-	-
ท้ายบ้านใหม่	30	9	10	14	-	-
บางปู	116	368	335	63	3,150	-
บางปูใหม่	68	184	198	33	2,213	-
บางเมือง	115	96	246	64	1,962	-
บางเมืองใหม่	42	28	22	-	-	-
เทพารักษ์	-	-	-	-	-	-
บางด้วน	18	8	6	15	-	-
บางโปรง	26	6	6	120	89	-
ปากน้ำ	-	-	-	-	-	-
ลำโรงเหนือ	-	-	-	-	-	-
รวม	624	1,035	1,087	430	15,009	83

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง (2550)

การเกษตรที่มีโอกาสพัฒนาในระดับอำเภอ

จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลอาชีพเกษตรกรรมในระดับอำเภอเมืองที่เป็นจุดเด่นทางด้านการเกษตรรวมกันทั้ง 3 ด้านคือด้านพืช ด้านปศุสัตว์ และด้านประมง การเกษตรที่มีลักษณะเด่นและมีความเหมาะสมต่อการพัฒนาด้านการเกษตรของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองคือ การเลี้ยงปลาน้ำจืด

ลักษณะดินของอำเภอ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

สำนักงานเกษตรกรอำเภอเมือง (2550) ได้ระบุดินในอำเภอเมือง เป็นกลุ่มดินชุดที่ 6 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ลักษณะโดยทั่วไป เนื้อดินเป็นดินเหนียว ดินบนมีสีเทาแก่ ดินล่างมีสีน้ำตาลปนเทาหรือสีเทา มีจุดประสีน้ำตาลหรือสีแดงตลอดชั้นดินบางแห่งมีศิลาแลงอ่อน หรือก้อนสารเคมีพวกเหล็ก และแมงกานีสปะปนอยู่ด้วย กลุ่มดินนี้เกิดจาก พวกตะกอนลำน้ำเป็นดินลิกมาก มีการระบายน้ำเลว พบตามที่ราบ ตั้งแต่ที่ราบน้ำท่วมถึงลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ น้ำแข็ง 30-50 ซม. นาน 3-5 เดือน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำหรือค่อนข้างต่ำ pH 4.5-5.5 ได้แก่ชุดดิน บางนรา มโนรมย์ เชียงราย นครพนม ปากท่อและแกลง สุโขทัย โกลก ท่าศาลา คลองขุด สตุล ว่างตง ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา หรือปลูกพืชล้มลุกในช่วงฤดูแล้ง

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ปฏิกริยาของดินเป็นกรดแก่ฤดูฝนน้ำแข็งนาน 3-5 เดือน

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช เนื่องจากสภาพพื้นที่พบบริเวณพื้นที่ราบเรียบถึงราบลุ่ม เนื้อดินเป็นดินเหนียวการระบายน้ำเลว ในช่วงฤดูฝนจะมีน้ำขังอยู่ที่ผิวดิน ระหว่าง 3-5 เดือน จึงมีสภาพเหมาะสมที่จะใช้ทำนาในช่วงฤดูฝน และในช่วงฤดูแล้งสามารถปลูกพืชไร่ พืชผัก หรือพืชอื่นที่มีอายุสั้นได้ สำหรับในบริเวณพื้นที่ที่มีน้ำชลประทานเข้าถึงหรือมีแหล่งน้ำธรรมชาติสามารถใช้ปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล หรือปลูกพืชไร่ และพืชผัก ตลอดทั้งปีจะต้องทำคันดินล้อมรอบพื้นที่เพาะปลูกและยกร่องปลูกเพื่อช่วยการระบายน้ำของดิน

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชนิดา สายะตานันท์ (2543) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรของเกษตรกรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ลักษณะของงาน การปลูกและการดูแลรักษาพืช ความสำเร็จในงาน ความรับผิดชอบ การได้รับการยอมรับ

นับถือ และความก้าวหน้า ส่วนปัญหาที่เกษตรกรพบมาก คือ ปัญหาทางด้านน้ำเสีย น้ำเค็ม ดินจืด การได้รับข่าวสาร และแรงงานราคาสูง

เสกศักดิ์ เขยชม (2544) ศึกษาเรื่อง ความต้องการการพัฒนาอาชีพเกษตรกรของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเชียงเครือ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการพัฒนาอาชีพเกษตรกรในการปลูกพืช คือ อาชีพการปลูกข้าวเหนียวมากที่สุด รองลงมาคือ อาชีพการเลี้ยงสัตว์ สำหรับวิธีการพัฒนาอาชีพเกษตรกรที่เกษตรกรต้องการมากที่สุดคือ การเข้ารับการฝึกอบรม ส่วนปัญหาในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรของอาชีพเกษตรกรที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ การขาดการรวมกลุ่มในการแปรรูปผลผลิตเกษตร

วีระชัย เข็มวงษ์ (2546) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการประกอบอาชีพเกษตรของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร จังหวัดราชบุรี พบว่า มีปัจจัยบางประการที่ส่งผลให้สมาชิกยุวเกษตรกร มีความต้องการประกอบอาชีพเกษตร ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความมั่นคงในอาชีพเกษตร การติดต่อสื่อสาร ความสำเร็จในอาชีพเกษตร การสนับสนุนจากผู้ปกครอง และสถานภาพการเกษตรของครอบครัว ส่วนปัญหาในการประกอบอาชีพเกษตรของสมาชิกยุวเกษตรกร ได้แก่ ความไม่แน่นอนของผลผลิต ราคาผลผลิต ความไม่มั่นคงด้านการตลาด ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ถึงผลตอบแทนของการลงทุน ความไม่แน่นอนของสภาพดิน ฟ้าอากาศ และสภาวะสิ่งแวดล้อม ตลอดจนอาชีพเกษตรเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงในการลงทุนสูงและรายได้ไม่แน่นอน

ประพจน์ พรหมสมิธ (2550) ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทในการพัฒนาการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความคาดหวังที่จะให้องค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติกิจกรรมมากขึ้น ประเด็นที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ การจัดหาผู้เชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากรฝึกอบรมให้ความรู้ และส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อมีอำนาจในการต่อรองราคาในการขายสินค้า เพื่อนำมาสนับสนุนด้านการพัฒนาการเกษตร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้คือ องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถเพิ่มบทบาทในการพัฒนาการเกษตร โดยการฝึกอบรมให้ความรู้ทางการเกษตรและการคมนาคมขนส่ง รวมทั้งควรศึกษาหาแนวทางในการที่จะช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยที่มีรายได้น้อย ให้มีการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรเพิ่มขึ้น

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

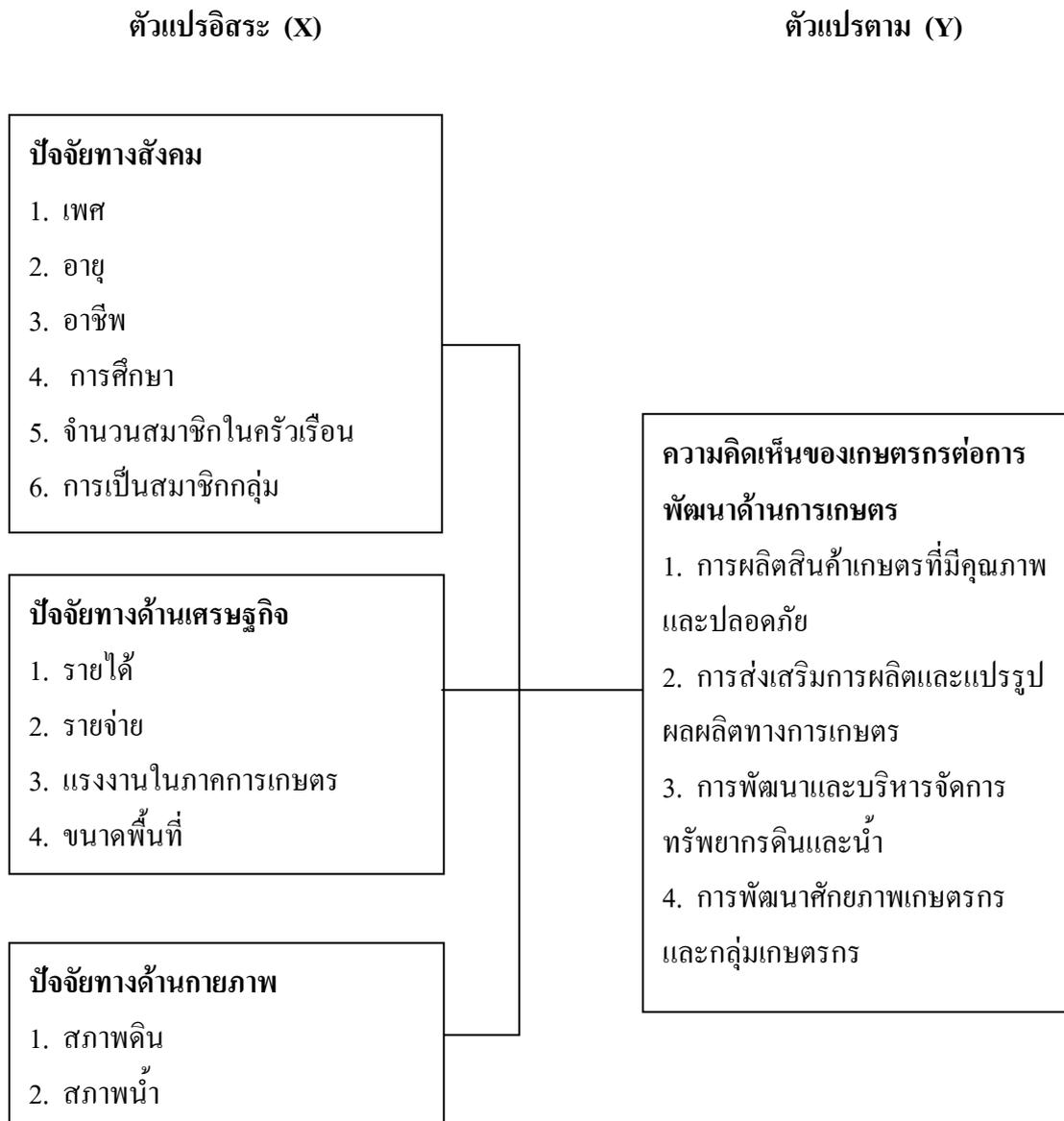
สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ดังนี้

1. **ตัวแปรอิสระ** (independent variable) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ รายได้ รายจ่าย จำนวนแรงงานในภาคการเกษตร ขนาดพื้นที่ การเป็นสมาชิกกลุ่ม สภาพดิน สภาพน้ำ

2. **ตัวแปรตาม** (dependent variable) ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการพัฒนาด้านการเกษตร มี 4 ด้านดังนี้

1. การผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย
2. การส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
3. การพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ
4. การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการพัฒนาด้านการเกษตร อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนอาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 805 ครัวเรือน (สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง, 2550)

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การคำนวณกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในภาคการเกษตรของเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการจำนวน 805 ครัวเรือน จากตารางสูตรของ Akin (1974) ได้จำนวนตัวอย่างของเกษตรกรในอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการเท่ากับ 153 ครัวเรือน ทำการคัดเลือกตัวอย่างทุกตำบล ในอัตราส่วนเท่าๆ กัน โดยสูตรของขนาดกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังนี้

$$n = \frac{p(1-p)}{(SE/t)^2 + \frac{p(1-p)}{N}}$$

เมื่อ	p	=	เปอร์เซ็นต์ของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ (=98%)
	n	=	ขนาดตัวอย่าง
	N	=	ขนาดของประชากร (=805)
	t	=	ระดับความเชื่อมั่นของตัวแปรอิสระ (=95%)
	SE	=	ค่าความคลาดเคลื่อนที่ต้องการให้กลุ่มตัวอย่างอนุมานไปยังกลุ่มประชากร (=±2%)

โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นของตัวแปรอิสระ 95 เปอร์เซ็นต์ อัตราที่คาดหวังจะให้เกิดความคลาดเคลื่อนไม่เกิน ± 2 เปอร์เซ็นต์

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

$$n = \frac{0.98(1-0.98)}{(0.02/1.96)^2 + \frac{0.98(1-0.98)}{805}}$$

$$n = 152.64$$

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทำการศึกษาคือ 153 ราย

ตารางที่ 12 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในทุกตำบลโดยแบ่งตามสัดส่วน

ตำบล	ครัวเรือนการเกษตร	สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง
แพรกษา	121	23
แพรกษาใหม่	133	25
ท้ายบ้าน	-	-
ท้ายบ้านใหม่	29	6
บางปู	105	20
บางปูใหม่	89	17
บางเมือง	217	41
บางเมืองใหม่	18	3
เทพารักษ์	-	-
บางด้วน	42	8
บางโปรง	51	10
ปากน้ำ	-	-
สำโรงเหนือ	-	-
รวม	805	153

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายปิด และคำถามปลายเปิด โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทางด้านสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

ตอนที่ 2 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ รายจ่าย แหล่งเงินทุน การถือครองที่ดิน และแรงงาน

ตอนที่ 3 ปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ สภาพดิน และสภาพน้ำ

ตอนที่ 4 ความต้องการในการทำอาชีพการเกษตร ได้แก่ การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ ประมง เกษตรผสมผสาน การแปรรูปผลผลิตเกษตร และอื่นๆ

ตอนที่ 5 แนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร ได้แก่ ผลผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย การส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ และการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรปราการ, 2548)

ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาด้านการเกษตร

การวัดตัวแปร

ในการกำหนดคะแนนความคิดเห็นในการวัดค่าตัวแปร เพื่อการวิเคราะห์ทางสถิติมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ

มาก	=	3	คะแนน
ปานกลาง	=	2	คะแนน
น้อย	=	1	คะแนน

การแปลผลข้อมูลความคิดเห็นของเกษตรกรใช้วิธีหาค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็น มาเทียบเกณฑ์การแบ่งความหมาย โดยใช้ช่วงค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแบ่งความหมาย ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{พิสัย} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{3 - 1}{3} \\
 &= 0.66
 \end{aligned}$$

ใช้ช่วงค่าเฉลี่ยดังกล่าวเป็นเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

มาก	=	2.34 - 3.00	คะแนน
ปานกลาง	=	1.67 - 2.33	คะแนน
น้อย	=	1.00 - 1.66	คะแนน

ขั้นตอนการวิจัย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยได้ ดังนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูล และผลงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรเพื่อการพัฒนาภาคการเกษตรจาก กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานเกษตรอำเภอและเกษตรจังหวัดสมุทรปราการ
2. จากข้อมูลที่ได้ทำการศึกษา จึงนำมารวบรวมเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาภาคการเกษตรเพื่อใช้ในการวิจัย
3. นำข้อมูลมารวบรวมแล้วให้คณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเพื่อสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์
4. ทำการทดสอบเครื่องมือโดยการ try out ทดสอบแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 รายแล้วทำการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ
5. เก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างสังเกตการณ์ บันทึก มาทำการวิเคราะห์การทำการเกษตรในปัจจุบัน
6. นำข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีทางสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกต แล้วสรุปผลการวิจัย แสดงข้อปัญหาและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

การศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการพัฒนาด้านการเกษตร อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และทางกายภาพ
- ตอนที่ 2 ความต้องการพัฒนาอาชีพการเกษตรของเกษตรกร
- ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร
- ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และทางกายภาพ

การศึกษาเพศของเกษตรกรส่วนใหญ่ปรากฏว่าเกษตรกรร้อยละ 75.2 เป็นเพศชาย และร้อยละ 24.8 เป็นเพศหญิง (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 เพศของเกษตรกร

(n = 153)		
เพศ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ชาย	115	75.2
หญิง	38	24.8
รวม	153	100.0

อายุของเกษตรกรส่วนเกษตรกรมีอายุระหว่าง 46-55 ปี ร้อยละ 31.4 รองลงมา อายุระหว่าง 36 – 45 , 56 – 65 , มากกว่า 65 ปี มีจำนวนเท่ากันคือร้อยละ 20.9 และน้อยที่สุดคือ อายุ ต่ำกว่า 36 ปี ร้อยละ 5.9 ส่วนอายุของเกษตรกรน้อยที่สุด 27 ปี อายุมากที่สุด 87 ปี และอายุเฉลี่ยของเกษตรกรทั้งหมดเท่ากับ 54 ปี (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 อายุของเกษตรกร

(n = 153)

อายุ (ปี)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 36	9	5.9
36 – 45	32	20.9
46 – 55	48	31.4
56 – 65	32	20.9
มากกว่า 65	32	20.9
รวม	153	100.0

อายุน้อยที่สุด 27 ปี มากที่สุด 87 ปี เฉลี่ย 54 ปี S.D. = 12.7

ระดับการศึกษาของเกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกรจบการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 57.5 รองลงมา มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 14.4 ประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 12.4 มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 5.2 ประถมศึกษาปีที่ 7 ร้อยละ 3.9 และ ปริญญาตรี ร้อยละ 2.0 ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 4.6 (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 ระดับการศึกษาของเกษตรกร

(n = 153)

ระดับการศึกษา	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่ได้รับการศึกษา	7	4.6
ประถมศึกษาปีที่ 4	88	57.5
ประถมศึกษาปีที่ 6	19	12.4
ประถมศึกษาปีที่ 7	6	3.9
มัธยมศึกษาตอนต้น	22	14.4
มัธยมศึกษาตอนปลาย	8	5.2
ปริญญาตรี	3	2.0
รวม	153	100.0

สมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกรมีสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน มีร้อยละ 45.1 รองลงมา มีสมาชิกในครัวเรือน 5 – 6 คน มีร้อยละ 32.1 คน สมาชิกในครัวเรือน 7 – 8 , 1 – 2 คน มีร้อยละ 11.1 และ 6.5 ส่วนสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุดจำนวน 9 คนขึ้นไป มีร้อยละ 5.2 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุด 1 คน มากที่สุด 13 คน จำนวนสมาชิกเฉลี่ยของเกษตรกรทั้งหมดเท่ากับ 5 คน (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

(n = 153)

สมาชิกในครัวเรือน(คน)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1 – 2	10	6.5
3 – 4	69	45.1
5 – 6	49	32.1
7 – 8	17	11.1
9 คนขึ้นไป	8	5.2
รวม	153	100.0

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุด 1 คน มากที่สุด 13 คน เฉลี่ย 5 คน S.D. = 2.0

อาชีพหลักของเกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกร เลี้ยงปลาสลิด ร้อยละ 77.7 รองลงมา เลี้ยงกุ้งขาว ร้อยละ 4.6 ส่วนเกษตรกรเลี้ยงปลาเบญจพันธุ์และปลุกผักกินใบ มีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 3.9 เลี้ยงปลานิล ร้อยละ 3.3 ปลุกไม้ผลยืนต้น ร้อยละ 2.6 มีส่วนน้อยรับจ้างและรับราชการ มีจำนวนเท่ากันร้อยละ 0.7 (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 อาชีพหลักของเกษตรกร

(n = 153)		
อาชีพหลัก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เลี้ยงปลาสลิด	123	77.7
เลี้ยงปลานิล	5	3.3
เลี้ยงปลาเบญจพันธุ์	6	3.9
เลี้ยงกุ้งขาว	7	4.6
ปลุกผักกินใบ	6	3.9
ปลุกไม้ผลยืนต้น	4	2.6
รับจ้าง	1	0.7
รับราชการ	1	0.7
รวม	153	100.0

หมายเหตุ: ปลาเบญจพันธุ์ คือ ปลาตะเพียน ปลานิล ปลาจีน ปลาสวาย

อาชีพรองของเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง ร้อยละ 82.4 ส่วนเกษตรกรที่มีอาชีพรอง ร้อยละ 17.6 ได้แก่ รับจ้าง ร้อยละ 11.0 เลี้ยงสัตว์น้ำร้อยละ 3.9 และค้าขาย ร้อยละ 1.9 ส่วนปลุกพืชผัก ปลุกไม้ผล ไม้ยืนต้น และเลี้ยงสัตว์ มีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 0.6 (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 อาชีพครองของเกษตรกร

(n = 153)

อาชีพครอง	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพครอง	126	82.4
อาชีพครอง ^{1/}	27	17.6
ปลูกพืชผัก	1	0.6
ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น	1	0.6
เลี้ยงสัตว์	1	0.6
เลี้ยงสัตว์น้ำ	6	3.9
ค้าขาย	3	1.9
รับจ้าง	17	11.0
รวม	29	17.6

หมายเหตุ^{1/}: อาชีพครองมีมากกว่า 1 อย่าง

การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกรไม่เป็นสมาชิกกลุ่มร้อยละ 62.1 ส่วนเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่ม มีร้อยละ 37.9 เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิก ธกส. ร้อยละ 24.6 สหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 8.4 กองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 1.9 วิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 1.5 กลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 1.0 และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีจำนวน ร้อยละ 0.5 (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร

(n = 153)		
สมาชิกกลุ่ม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่เป็นสมาชิก	95	62.1
เป็นสมาชิก ^{1/}	58	37.9
สหกรณ์การเกษตร	17	8.4
กลุ่มเกษตรกร	2	1.0
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	1	0.5
ทกส.	50	24.6
วิสาหกิจชุมชน	3	1.5
กองทุนหมู่บ้าน	4	1.9
รวม	77	37.9

หมายเหตุ ^{1/}: การเป็นสมาชิกอาจเป็นได้มากกว่า 1 กลุ่ม

การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกรไม่เป็นสมาชิก ร้อยละ 62.1 ส่วนเกษตรกรที่เป็นสมาชิก 1 กลุ่ม ร้อยละ 32.0 เป็นสมาชิก 2 กลุ่ม และ 3 กลุ่ม มีร้อยละ 3.9 และ 2.0 ตามลำดับ (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 จำนวนกลุ่มที่เกษตรกรเป็นสมาชิก

(n = 153)		
จำนวนกลุ่ม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่เป็นสมาชิก	95	62.1
1 กลุ่ม	49	32.0
2 กลุ่ม	6	3.9
3 กลุ่ม	3	2.0
รวม	153	100.0

รายได้ในภาคเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกรมีรายได้ระหว่าง 50,001 – 150,000 บาท/ปี ร้อยละ 41.2 รองลงมาคือระหว่าง 150,001 – 300,000 บาท/ปี ร้อยละ 32.0 ต่ำกว่า 50,001 บาท/ปี ร้อยละ 15.0 ระหว่าง 300,001 – 450,000 บาท/ปี ร้อยละ 6.6 และมากกว่า 450,000 บาท/ปี ร้อยละ 5.2 รายได้น้อยที่สุด 1000.0 บาท/ปี มากที่สุด 1,000,000.0 บาท/ปี และมีรายได้เฉลี่ยของเกษตรกรทั้งหมดเท่ากับ 187,068.0 บาท/ปี (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 รายได้ของเกษตรกรในภาคการเกษตร

(n = 153)

รายได้ (บาท)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 50,001	23	15.0
50,001 – 150,000	63	41.2
150,001 – 300,000	49	32.0
300,001 – 450,000	10	6.6
มากกว่า 450,000	8	5.2
รวม	153	100.0

รายได้น้อยที่สุด 1000.0 บาท มากที่สุด 1,000,000.0 บาท เฉลี่ย 187,068.0 บาท S.D. = 162,372.3

รายได้นอกภาคการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกรไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตร ร้อยละ 70.6 ส่วนเกษตรกรมีรายได้นอกภาคการเกษตร มีร้อยละ 29.4 เกษตรกรมีรายได้ระหว่าง 30,001 – 60,000 บาท/ปี ร้อยละ 15.7 ต่ำกว่า 30,001 บาท/ปี ร้อยละ 11.1 ส่วนเกษตรกรมีรายได้ระหว่าง 60,001 – 90,000 บาท/ปี และ 90,000 บาทขึ้นไปมีจำนวนเท่ากัน คือร้อยละ 1.3 และมีรายได้นอกภาคการเกษตรต่ำสุดคือ 18,000.0 บาท/ปี มากที่สุด 400,000.0 บาท/ปี และรายได้เฉลี่ยทั้งหมดของเกษตรกร 46,366.7 บาท/ปี (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 รายได้ของเกษตรกรนอกภาคการเกษตร

(n = 153)

รายได้ (บาท)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตร	108	70.6
มีรายได้นอกภาคการเกษตร	45	29.4
ต่ำกว่า 30,001	17	11.1
30,001 – 60,000	24	15.7
60,001 – 90,000	2	1.3
มากกว่า 90,000	2	1.3
รวม	45	29.4

รายได้ต่ำที่สุด 18,000.0 บาท มากที่สุด 400,000.0 บาท เฉลี่ย 46,366.7.0 บาท S.D. = 56,612.3

รายได้ทั้งหมดของเกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกรมีรายได้ทั้งหมดอยู่ระหว่าง 50,001 – 150,000 บาท/ปี ร้อยละ 42.5 รองลงมา ระหว่าง 150,001 – 300,000 บาท/ปี ร้อยละ 36.6 ส่วนรายได้ต่ำกว่า 50,001 บาท/ปี 300,001 – 450,000 บาท/ปี และ มากกว่า 450,000 บาท/ปี มีร้อยละ 9.8 ,6.6 และ 4.5 ตามลำดับ รายได้ทั้งหมดของเกษตรกรน้อยที่สุด 18,000.0 บาท/ปี มากที่สุด 1,400,000.0 บาท/ปี และมีรายได้เฉลี่ยทั้งหมดของเกษตรกรเท่ากับ 193,213.7 บาท/ปี (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 รายได้ทั้งหมดของเกษตรกร

(n = 153)

รายจ่าย (บาท)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 50,001	15	9.8
50,001 – 150,000	66	42.5
150,001 – 300,000	56	36.6
300,001 – 450,000	9	6.6
มากกว่า 450,000	7	4.5
รวม	153	100.0

รายได้น้อยที่สุด 18,000.0 บาท มากที่สุด 800,000.0 บาท เฉลี่ย 193,213.7 บาท S.D. = 141,345.9

รายจ่ายทั้งหมดของเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายจ่ายทั้งหมดอยู่ระหว่าง 50,001 – 150,000 บาท/ปี ร้อยละ 45.1 รองลงมา ระหว่าง 150,001 – 300,000 บาท/ปี ร้อยละ 38.5 ส่วนรายจ่ายต่ำกว่า 50,001 บาท/ปี ร้อยละ 8.5 ระหว่าง 300,001 – 450,000 บาท/ปี ร้อยละ 7.2 และ มากกว่า 450,000 บาท/ปี ร้อยละ 0.7 รายจ่ายทั้งหมดของเกษตรกรน้อยที่สุด 22,000.0 บาท/ปี มากที่สุด 470,000.0 บาท/ปี และมีรายจ่ายทั้งหมดของเกษตรกรเท่ากับ 174,918.3 บาท/ปี (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 รายจ่ายทั้งหมดของเกษตรกร

(n = 153)

รายจ่าย(บาท)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 50,001	13	8.5
50,001 – 150,000	69	45.1
150,001 – 300,000	59	38.5
300,001 – 450,000	11	7.2
มากกว่า 450,000	1	0.7
รวม	153	100.0

รายจ่ายน้อยที่สุด 22,000.0 บาท มากที่สุด 470,000.0 บาท เฉลี่ย 174,918.3 บาท S.D. = 94,799.6

แหล่งเงินทุนในการกู้ยืมของเกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกรไม่ได้กู้ยืม ร้อยละ 58.8 สำหรับเกษตรกรที่กู้ยืมเงิน มีร้อยละ 41.2 เกษตรกรกู้ยืมเงิน ธกส. ร้อยละ 26.4 คนซื้อปลาในบ่อของตน ร้อยละ 7.7 ญาติ/เพื่อนบ้าน ร้อยละ 3.8 และกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 3.3 (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 แหล่งเงินทุนในการกู้ยืมของเกษตรกร

(n = 153)

แหล่งเงินทุน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่ได้กู้ยืม	90	58.8
กู้ยืม ^{1/}	63	41.2
กองทุนหมู่บ้าน	6	3.3
ธกส.	48	26.4
คนซื้อปลาในบ่อของตน	14	7.7
ญาติ / เพื่อนบ้าน	7	3.8
รวม	75	41.2

หมายเหตุ^{1/}: แหล่งเงินทุนกู้ยืมได้มากกว่า 1 แหล่ง

กิจกรรมของเกษตรกรที่ได้จากการกู้ยืมเงินส่วนใหญ่เกษตรกรนำไปประกอบอาชีพ ร้อยละ 70.45 และเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาร้อยละ 29.55 (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 กิจกรรมของเกษตรกรที่ได้จากการกู้ยืมเงิน

(n = 153)

กิจกรรม ^{1/}	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
นำไปลงทุนประกอบอาชีพ	62	70.45
ค่าใช้จ่ายในการศึกษา	26	29.55
รวม	88	100.0

หมายเหตุ^{1/}: เงินที่กู้ยืมมาครอบครัวนำไปใช้ในกิจกรรมได้มากกว่า 1 อย่าง

การถือครองที่ดินของเกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกรเช่าที่ดิน ร้อยละ 62.1 รองลงมาเป็นเจ้าของตนเอง ร้อยละ 32.7 และเป็นของตนเองและเช่าที่ดิน ร้อยละ 5.2 (ตารางที่ 27)

ตารางที่ 27 การถือครองที่ดินของเกษตรกร

(n = 153)

การถือครองที่ดิน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เป็นของตนเอง	50	32.7
เช่าที่ดิน	95	62.1
เป็นของตนเองและเช่าที่ดิน	8	5.2
รวม	153	100.0

ค่าเช่าที่ทางการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกรเช่าที่ดิน ระหว่าง 501 – 1,000 บาท/ไร่ ร้อยละ 62.5 รองลงมา มากกว่า 1,000 บาท/ไร่ ร้อยละ 22.2 และ ต่ำกว่า 501 บาท/ไร่ มีร้อยละ 15.3 และมีค่าเช่าที่ดินน้อยที่สุด 300.0 บาท/ไร่ สูงที่สุด 1,500.0 บาท/ไร่ และค่าเช่าที่ดินเฉลี่ยทั้งหมดของเกษตรกรเท่ากับ 942.36 บาท/ไร่ (ตารางที่ 28)

ตารางที่ 28 ค่าเช่าที่ดินทางการเกษตร

(n = 153)

ค่าเช่าที่ดิน(บาท/ไร่)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 501	11	15.3
501 – 1,000	45	62.5
มากกว่า 1,000	16	22.2
รวม	72	100.0

ค่าเช่าที่น้อยที่สุด 300.0 บาท มากที่สุด 1,500.0 บาท เฉลี่ย 942.36 บาท S.D. = 329.8

หมายเหตุ: ตรกรบางรายที่เช่าที่ดินแต่ไม่ต้องเสียค่าเช่าจำนวน 31 ราย

ขนาดที่ดินที่ใช้ทำการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตรระหว่าง 1 – 10 ไร่ ร้อยละ 28.1 รองลงมา ระหว่าง 21 – 30 ไร่ ร้อยละ 26.3 ระหว่าง 11 – 20 ไร่ ร้อยละ 19.6 ระหว่าง 31 – 40 ไร่ ร้อยละ 10.4 ระหว่าง 41 – 50 ไร่ ร้อยละ 9.2 และ ระหว่าง 51 – 60 และ มากกว่า 60 มีจำนวนเท่ากับร้อยละ 3.2 ขนาดที่ดินที่ใช้ทำการเกษตรน้อยที่สุดคือ 1 ไร่ มากที่สุดคือ 80 ไร่ ขนาดที่ดินที่ใช้ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ยเท่ากับ 24 ไร่ (ตารางที่ 29)

ตารางที่ 29 ขนาดที่ดินที่ใช้ทำการเกษตรของเกษตรกร

(n = 153)

ขนาดที่ดิน (ไร่)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1 – 10	43	28.1
11 – 20	30	19.6
21 – 30	40	26.3
31 – 40	16	10.4
41 – 50	14	9.2
51 – 60	5	3.2
มากกว่า 60	5	3.2
รวม	153	100.0

ขนาดที่ดินน้อยที่สุด 1 ไร่ มากที่สุด 80 ไร่ เฉลี่ย 24 ไร่ S.D. = 18.2

จำนวนแรงงานทางการเกษตรในครัวเรือนของเกษตรกรส่วนใหญ่มีแรงงานจำนวน 1 คน ร้อยละ 42.5 รองลงมาแรงงานจำนวน 2 คน ร้อยละ 37.3 แรงงานจำนวน 3 คน และ 4 คน ร้อยละ 10.4 และ 5.9 ส่วนแรงงานจำนวน 5 คน ขึ้นไป มีร้อยละ 4.0 จำนวนแรงงานน้อยที่สุดคือ 1 คน มากที่สุดคือ 7 คน จำนวนแรงงานทางการเกษตรเฉลี่ยเท่ากับ 2 คน (ตารางที่ 30)

ตารางที่ 30 จำนวนแรงงานทางการเกษตรในครัวเรือนของเกษตรกร

(n = 153)

แรงงานในครัวเรือน(คน)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1	65	42.5
2	57	37.2
3	16	10.4
4	9	5.9
5 คนขึ้นไป	6	4.0
รวม	153	100.0

จำนวนแรงงานน้อยที่สุด 1 คน มากที่สุด 7 คน เฉลี่ย 2 คน

ค่าจ้างแรงงานทางการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกรจ้างค่าแรงงาน 250 บาท/วัน มีร้อยละ 47.9 รองลงมา 200 บาท/วัน ร้อยละ 46.4 และ 300 บาท/วัน ร้อยละ 5.7 ค่าจ้างแรงงานทางการเกษตรต่อวัน น้อยที่สุดคือ 200.0 บาท/วัน มากที่สุด 300.0 บาท/วัน และค่าจ้างแรงงานทางการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ยเท่ากับ 229.64 บาท/วัน (ตารางที่ 31)

ตารางที่ 31 ค่าจ้างแรงงานทางการเกษตรของเกษตรกร

(n = 153)

ค่าจ้าง(บาท/วัน)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
200	65	46.4
250	67	47.9
300	8	5.7
รวม	140	100.0

ค่าจ้างแรงงานน้อยที่สุด 200.0 บาท มากที่สุด 300.0 บาท เฉลี่ย 229.64 บาท S.D. = 29.9

สภาพดินในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกรมีสภาพดินในพื้นที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพการเกษตร ร้อยละ 71.2 และสภาพดินไม่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพการเกษตร ร้อยละ 28.8 (ตารางที่ 32)

ตารางที่ 32 สภาพดินในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับการประกอบอาชีพการเกษตรของเกษตรกร

(n = 153)

สภาพดิน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เหมาะสม	109	71.2
ไม่เหมาะสม	44	28.8
รวม	153	100.0

เกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่ปัญหาเกี่ยวกับดิน ร้อยละ 71.2 และมีปัญหา ร้อยละ 28.8 ส่วนปัญหาดินของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นดินเปรี้ยว ร้อยละ 19.2 รองลงมาดินเค็ม ร้อยละ 7.3 และมีดินเน่า ดินแข็ง ร้อยละ 1.7 และ 0.6 ตามลำดับ (ตารางที่ 33)

ตารางที่ 33 ปัญหาเกี่ยวกับดินในพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกร

(n = 153)

ปัญหา ^{1/}	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่มีปัญหา	109	71.2
มีปัญหา ^{1/}	44	28.8
ดินเปรี้ยว	34	19.2
ดินเค็ม	13	7.3
ดินเน่า	3	1.7
ดินแข็ง	1	0.6
รวม	51	28.8

หมายเหตุ^{1/}: เกษตรกรสามารถเลือกปัญหาได้มากกว่า 1 อย่าง

แหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็น แหล่งน้ำธรรมชาติ ร้อยละ 95.1 สำหรับน้ำใต้ดินมีร้อยละ 3.7 ส่วนแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นมามีร้อยละ 1.2 (ตารางที่ 34)

ตารางที่ 34 แหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตรของเกษตรกร

(n = 153)

แหล่งน้ำ ^{1/}	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
แหล่งน้ำธรรมชาติ	153	95.1
น้ำใต้ดิน	6	3.7
แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นมา	2	1.2
รวม	161	100.0

หมายเหตุ^{1/}: แหล่งน้ำของเกษตรกรมีมากกว่า 1 แหล่ง

น้ำใช้เพื่อการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่ มีปัญหา ร้อยละ 89.5 และไม่มีปัญหา ร้อยละ 10.5 ปัญหาที่เกี่ยวกับน้ำใช้เพื่อการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่ คือ น้ำเน่าเสียจากโรงงาน ร้อยละ 50.6 รองลงมาบ้านจัดสรร ร้อยละ 21.6 น้ำกร่อย ร้อยละ 10.0 น้ำไม่เพียงพอ ร้อยละ 5.9 และน้ำท่วม ร้อยละ 1.4 (ตารางที่ 35)

ตารางที่ 35 ปัญหาเกี่ยวกับน้ำใช้เพื่อการเกษตรของเกษตรกร

(n = 153)

ปัญหาเกี่ยวกับน้ำ ^{1/}	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่มีปัญหา	16	10.5
มีปัญหา ^{1/}	137	89.5
น้ำกร่อย	29	10.0
น้ำไม่เพียงพอ	17	5.9
น้ำเน่าเสียจากโรงงาน	147	50.6
น้ำท่วม	4	1.4
บ้านจัดสรร	63	21.6
รวม	260	89.5

หมายเหตุ^{1/}: ปัญหาเกี่ยวกับน้ำมีได้มากกว่า 1 ปัญหา

ตอนที่ 2 ความต้องการพัฒนาอาชีพการเกษตรของเกษตรกร

ความต้องการพัฒนาอาชีพการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกรมีความต้องการพัฒนาอาชีพ ร้อยละ 57.5 และไม่ต้องการพัฒนาอาชีพ ร้อยละ 42.5 (ตารางที่ 36)

ตารางที่ 36 ความต้องการพัฒนาอาชีพการเกษตรของเกษตรกร

(n = 153)		
ความต้องการพัฒนาอาชีพ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ต้องการ	88	57.5
ไม่ต้องการ	65	42.5
รวม	153	100.0

ความต้องการรับความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรปรากฏว่าส่วนใหญ่เกษตรกรต้องการฝึกอบรม ร้อยละ 37.2 รองลงมา ศึกษาดูงาน ร้อยละ 33.5 และชมการสาธิต ร้อยละ 29.3 สำหรับเกษตรกรปลูกพืช ได้แก่ พืชผัก ไม้ผล ไม้ยืนต้น เลี้ยงสัตว์ ต้องการฝึกอบรม ศึกษาดูงานและชมการสาธิตมีร้อยละ 8.9 , 4.9 และ 2.6 ตามลำดับ ส่วนการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้แก่ ปลาสด ปลาเบญจพันธุ์ ปลานิล กุ้งขาว ต้องการฝึกอบรม ศึกษาดูงานและชมการสาธิตมีร้อยละ 59.5 ,6.6 ,6.3 และ 3.3 ตามลำดับ การแปรรูปผลผลิตเกษตรและหัตถกรรมและศิลปะประดิษฐ์ต้องการฝึกอบรม ศึกษาดูงานและชมการสาธิตมีร้อยละ 5.9 และ 2.0 ตามลำดับ (ตารางที่ 37)

ตารางที่ 37 ความต้องการรับความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกร

(n = 153)

ประเภท	ความต้องการ(ราย)			รวม	ร้อยละ
	ฝึกอบรม	ศึกษาดูงาน	ชมการสาธิต		
การปลูกพืช					
ไม้ผล ไม้ยืนต้น	5 (33.3)	5 (33.3)	5 (33.3)	15	4.9
พืชผัก	11 (40.7)	9 (33.4)	7 (25.9)	27	8.9
เลี้ยงสัตว์	3 (37.5)	3 (37.5)	2 (25.0)	8	2.6
การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ					
ปลาสด	67 (37.0)	61 (33.7)	53 (29.3)	181	59.5
ปลาเบญจพันธุ์	8 (40.0)	7 (35.0)	5 (25.0)	20	6.6
ปลานิล	7 (36.8)	6 (31.6)	6 (31.6)	19	6.3
กุ้งขาว	4 (40.0)	3 (30.0)	3 (30.0)	10	3.3
การแปรรูปผลผลิตเกษตร	6 (33.3)	6 (33.3)	6 (33.3)	18	5.9
หัตถกรรมและศิลปประดิษฐ์	2 (33.3)	2 (33.3)	2 (33.3)	6	2.0
รวม	113 (37.2)	102 (33.5)	89 (29.3)	304	100.0

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร

ความคิดเห็นของเกษตรกรในการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย พบว่าเกษตรกรทั้งหมดมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.53$) สรุปผลดังนี้ (ตารางที่ 38)

ความคิดเห็นของเกษตรกรในการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่

- การพัฒนาฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้ได้มาตรฐานสุขลักษณะการผลิตที่ดี ($\bar{x} = 2.80$)
- การตรวจรับรองมาตรฐานการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามมาตรฐานขั้นปลอดภัย ($\bar{x} = 2.68$)
- การเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำแบบประมงอินทรีย์ ($\bar{x} = 2.57$)
- การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน ($\bar{x} = 2.56$)
- การตรวจติดตามสุขลักษณะสะพานปลา และท่าเทียบเรือ และเรือประมง ($\bar{x} = 2.46$)
- การเฝ้าระวังตรวจติดตามสุขภาพอนามัยสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อการส่งออก ($\bar{x} = 2.41$)

สำหรับความคิดเห็นของเกษตรกรในการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานและปลอดภัย ($\bar{x} = 2.21$)

ตารางที่ 38 การผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย

การผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ และปลอดภัย	ระดับความคิดเห็น (ราย)			คะแนน เฉลี่ย	ระดับ ความคิดเห็น
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
การพัฒนาฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้ ได้มาตรฐานสู่ลักษณะการผลิตที่ดี	126 (82.4)	24 (15.7)	3 (2.0)	2.80	มาก
การเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำแบบประมง อินทรีย์	95 (62.1)	50 (32.7)	8 (5.2)	2.57	มาก
การตรวจรับรองมาตรฐานการเพาะเลี้ยง สัตว์น้ำตามมาตรฐานขั้นปลอดภัย	110 (71.9)	37 (24.2)	6 (3.9)	2.68	มาก
การเฝ้าระวังตรวจติดตามสุขภาพอนามัย สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อการส่งออก	89 (58.2)	38 (24.8)	26 (17.0)	2.41	มาก
การตรวจติดตามสุ่มลักษณะสะพานปลา และทำเทียบเรือ และเรือประมง	84 (54.9)	56 (36.6)	13 (8.5)	2.46	มาก
การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรให้ได้ มาตรฐาน	96 (62.7)	47 (30.7)	10 (6.5)	2.56	มาก
การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตร ให้ได้มาตรฐาน และปลอดภัย	62 (40.5)	61 (39.9)	30 (19.6)	2.21	ปานกลาง
รวม				2.53	มาก

ความคิดเห็นในการส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรทั้งหมดมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 1.67$) สรุปผลดังนี้ (ตารางที่ 39)

ความคิดเห็นของเกษตรกรในการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำแบบมุ่งเน้นผลผลิต ($\bar{x} = 2.36$)

ความคิดเห็นของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่

- การส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งแบบดั้งเดิมไม่ใช่สารเคมี ($\bar{x} = 2.16$)
- การเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำปล่อยคืนธรรมชาติ ($\bar{x} = 1.69$)
- การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ($\bar{x} = 1.67$)

ความคิดเห็นของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ได้แก่

- การส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและการยกระดับคุณภาพผลผลิตที่แปรรูป ($\bar{x} = 1.56$)
- การพัฒนาศูนย์ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและการยกระดับคุณภาพผลผลิตที่แปรรูป ($\bar{x} = 1.50$)
- การส่งเสริมการเลี้ยงปลาในกระชัง ($\bar{x} = 1.29$)
- การส่งเสริมการเลี้ยงปูทะเล ($\bar{x} = 1.26$)

ตารางที่ 39 การส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

การส่งเสริมการผลิตและแปรรูป ผลผลิตทางการเกษตร	ระดับความคิดเห็น (ราย)			คะแนน เฉลี่ย	ระดับ ความคิดเห็น
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
การส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำแบบ มุ่งเน้นผลผลิต	85 (55.6)	38 (24.8)	30 (19.6)	2.36	มาก
การส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งแบบดั้งเดิม ไม่ใช่สารเคมี	56 (36.6)	65 (42.5)	32 (20.9)	2.16	ปานกลาง
การส่งเสริมการเลี้ยงปูทะเล	8 (5.2)	24 (15.7)	121 (79.1)	1.26	น้อย
การส่งเสริมการเลี้ยงปลาในกระชัง	4 (2.6)	37 (24.2)	112 (73.2)	1.29	น้อย
การเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำปล่อยคืนธรรมชาติ	25 (16.3)	55 (35.9)	73 (47.7)	1.69	ปานกลาง
การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง	22 (14.4)	59 (38.6)	72 (47.1)	1.67	ปานกลาง
การพัฒนาศูนย์ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิต ทางการเกษตร	11 (7.2)	55 (35.9)	87 (56.9)	1.50	น้อย
การส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการ เกษตร	13 (8.5)	59 (38.6)	81 (52.9)	1.56	น้อย
การยกระดับคุณภาพผลผลิตที่แปรรูป	10 (6.5)	66 (43.1)	77 (50.3)	1.56	น้อย
รวม				1.67	ปานกลาง

ความคิดเห็นของเกษตรกรในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ พบว่าเกษตรกรทั้งหมดมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.25$) สรุปผลดังนี้ (ตารางที่ 40)

ความคิดเห็นของเกษตรกรในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากได้แก่

- การปรับปรุงแม่น้ำลำคลองในจังหวัด ($\bar{x} = 2.67$)
- การปรับปรุงพังกันน้ำท้ายสถานีสูบน้ำ ($\bar{x} = 2.63$)
- การบริการวิเคราะห์ดิน ($\bar{x} = 2.53$)
- การส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมักและปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ($\bar{x} = 2.41$)
- การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยพืชสดในการปรับปรุงบำรุงดิน ($\bar{x} = 2.38$)

ความคิดเห็นของเกษตรกรในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางได้แก่

- ส่งเสริมการสร้างโรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพในชุมชน ($\bar{x} = 1.99$)
- การส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ($\bar{x} = 1.74$)

ความคิดเห็นของเกษตรกรในการส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ การฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมโดยใช้หญ้าแฝก ($\bar{x} = 1.63$)

ตารางที่ 40_ การพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ

การพัฒนาและบริหารจัดการ ทรัพยากรดินและน้ำ	ระดับความคิดเห็น (ราย)			คะแนน เฉลี่ย	ระดับ ความคิดเห็น
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
การปรับปรุงพื้งกันน้ำท้ายสถานีสูบน้ำ	100 (65.4)	49 (32.0)	4 (2.6)	2.63	มาก
การปรับปรุงแม่น้ำลำคลองในจังหวัด	106 (69.3)	44 (28.8)	3 (2.0)	2.67	มาก
การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยพืชสดในการปรับ ปรุงบำรุงดิน	75 (49.0)	61 (39.9)	17 (11.1)	2.38	มาก
การส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมักและปุ๋ย อินทรีย์น้ำ	82 (53.6)	51 (33.3)	20 (13.1)	2.41	มาก
การบริการวิเคราะห์ดิน	88 (57.5)	58 (37.9)	7 (4.6)	2.53	มาก
การส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการ อนุรักษ์ดินและน้ำ	36 (23.5)	41 (26.8)	76 (49.7)	1.74	ปานกลาง
ส่งเสริมการสร้างโรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพ ในชุมชน	57 (37.3)	37 (24.2)	59 (38.6)	1.99	ปานกลาง
การฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมโดยใช้หญ้าแฝก	25 (16.3)	47 (30.7)	81 (52.9)	1.63	น้อย
รวม				2.25	ปานกลาง

ความคิดเห็นของเกษตรกรในการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร พบว่าเกษตรกรทั้งหมดมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.22$) สรุปผลดังนี้ (ตารางที่ 41)

ความคิดเห็นของเกษตรกรในการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากได้แก่

- การพัฒนาหมอดินอาสา ประมงอาสา อนุรักษ์อาสา ($\bar{x} = 2.58$)
- การพัฒนาศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ($\bar{x} = 2.54$)
- การสนับสนุนให้มีการจัดทำแปลง/สาธิตจุดเรียนรู้ประจำตำบล ($\bar{x} = 2.52$)

ความคิดเห็นของเกษตรกรในการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางได้แก่

- การเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ($\bar{x} = 2.33$)
- ส่งเสริมการพัฒนาสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกร องค์กรเกษตรกร ($\bar{x} = 2.27$)
- การส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์กลุ่มอาชีพ และวิสาหกิจชุมชน ($\bar{x} = 2.20$)
- การพัฒนาความรู้และทักษะของครัวเรือนเกษตรกร ($\bar{x} = 2.14$)
- จัดงานออกร้านแสดงสินค้าเกษตรประจำกลุ่ม ($\bar{x} = 1.93$)
- การสนับสนุนให้มีการจัดทำแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน ($\bar{x} = 1.90$)
- การแนะนำให้มีการจัดทำบัญชีของเกษตรกร ($\bar{x} = 1.77$)

ตารางที่ 41 การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร

การพัฒนาศักยภาพเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกร	ระดับความคิดเห็น (ราย)			คะแนน เฉลี่ย	ระดับ ความคิดเห็น
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
การแนะนำให้มีการจัดทำบัญชีของ เกษตรกร	42 (27.5)	34 (22.2)	77 (50.3)	1.77	ปานกลาง
การเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้เพื่อพัฒนา อาชีพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	71 (46.4)	62 (40.5)	20 (13.1)	2.33	ปานกลาง
การสนับสนุนให้มีการจัดทำแปลง/ สาธิตจุดเรียนรู้ประจำตำบล	91 (59.5)	50 (32.7)	12 (7.8)	2.52	มาก
การพัฒนาหมอดินอาสา ประมงอาสา ครูบัญชีอาสา	91 (59.5)	60 (39.2)	2 (1.3)	2.58	มาก
การสนับสนุนให้มีการจัดทำแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน	37 (24.2)	64 (41.8)	52 (34.0)	1.90	ปานกลาง
การพัฒนาศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	94 (61.4)	47 (30.7)	12 (7.8)	2.54	มาก
ส่งเสริมการพัฒนาสร้างความเข้มแข็ง ให้แก่เกษตรกร องค์กรเกษตรกร	62 (40.5)	70 (45.8)	21 (13.7)	2.27	ปานกลาง
จัดงานออกร้านแสดงสินค้าเกษตร ประจำกลุ่ม	35 (22.9)	73 (47.7)	45 (29.4)	1.93	ปานกลาง
การพัฒนาความรู้และทักษะของ ครัวเรือนเกษตรกร	52 (34.0)	70 (45.8)	31 (20.3)	2.14	ปานกลาง
การส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ และวิสาหกิจชุมชน	23 (15.0)	76 (49.7)	54 (35.3)	2.20	ปานกลาง
รวม				2.22	ปานกลาง

แนวทางการพัฒนาด้านการเกษตรของเกษตรกรพบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นในด้านการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย การส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาและการบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ และการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรปรากฏว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.16$) (ตารางที่ 42)

ตารางที่ 42 แสดงสรุปความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อแนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร

ความคิดเห็น	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
การผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย	2.53	มาก
การส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	1.67	ปานกลาง
การพัฒนาและการบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ	2.25	ปานกลาง
การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร	2.22	ปานกลาง
รวม	2.16	ปานกลาง

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบกับปัญหา ปลายาย ร้อยละ 24.7 รองลงมาคือ กุ้งและปลาไม่โต โรคและแมลง น้ำมันราคาแพง อาหารปลาราคาแพง ปุ๋ยราคาแพง ผลผลิตราคาถูก การคมนาคม ได้ผลผลิตต่ำ ผักตมเน่า และหอยเชอรี่ คิดเป็นร้อยละ 19.0, 14.6, 11.4, 8.8, 5.7, 5.1, 3.8, 3.1, 2.5 และ 1.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 43)

ตารางที่ 43 ปัญหาของเกษตรกร

(n = 153)

ปัญหา	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ปลายาย	39	24.7
โรคและแมลง	23	14.6
กุ้งและปลาไม่โต	30	19.0
ผักตมเน่า	4	2.5
ปุ๋ยราคาแพง	9	5.7
น้ำมันราคาแพง	18	11.4
อาหารราคาปลาแพง	14	8.8
ได้ผลผลิตต่ำ	5	3.1
ผลผลิตราคาถูก	8	5.1
การคมนาคม	6	3.8
หอยเชอรี่	2	1.3
รวม	158	100.0

เกษตรกรมีข้อเสนอแนะส่วนใหญ่ คือ เจ้าหน้าที่ควรเข้ามาดูแล ร้อยละ 34.6 รองลงมาคือ แก้น้ำเสีย ดูแลราคาและอาหารปลา ดูแลตลาด และดูแลแหล่งเงินทุน คิดเป็นร้อยละ 32.4, 22.8, 8.0 และ 2.2 ตามลำดับ (ตารางที่ 44)

ตารางที่ 44 ข้อเสนอแนะของเกษตรกร

(n = 153)

ข้อเสนอแนะ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
เจ้าหน้าที่ควรเข้ามาดูแล	47	34.6
ดูแลเรื่องราคาและอาหารปลา	31	22.8
แก้ปัญหาน้ำเสีย	44	32.4
ดูแลเรื่องตลาด	11	8.0
ดูแลเรื่องแหล่งเงินทุน	3	2.2
รวม	136	100.0

ข้อวิจารณ์

จากผลการวิจัย มีข้อวิจารณ์ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจและทางกายภาพ

ระดับการศึกษาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาประถม 4 (ร้อยละ 57.4) เนื่องจากเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 54 ปี ซึ่งเป็นวัยที่มีการศึกษาภาคบังคับระดับประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลักของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงปลาสด เนื่องจากการประกอบอาชีพด้านประมงโดยเฉพาะการเลี้ยงปลาสดนั้นเป็นอาชีพที่ทำมาแต่ดั้งเดิมของเกษตรกรจังหวัดสมุทรปราการ (สำนักงานเกษตรกรจังหวัดสมุทรปราการ, 2548)

อาชีพรองของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง (ร้อยละ 82.4) เนื่องจากแรงงานในครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีเพียง 1 คน ทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาและแรงงานเพียงพอที่จะไปประกอบอาชีพอื่น

การเป็นสมาชิกกลุ่ม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม (ร้อยละ 62.1) อาจเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายรับมากกว่ารายจ่ายต่อปีก่อนข้างมากรวมทั้งไม่มีการลงทุนในอาชีพจริง จึงไม่ค่อยมีความจำเป็นต้องกู้ยืมเงินมาลงทุนเลยไม่สนใจที่จะเป็นสมาชิกกลุ่ม

รายได้ของเกษตรกรในภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ (ร้อยละ 41.2) อยู่ระหว่าง 50,001 – 150,000 บาท/ปี เกษตรกรมีรายได้น้อยที่สุดคือ 1,000.0 บาท/ปี มากที่สุด 1,000,000.0 บาท/ปี และรายได้เฉลี่ยต่อปี 187,068.0 บาท การที่รายได้ค่อนข้างแตกต่างกันมากอาจเป็นเพราะขนาดพื้นที่ประกอบอาชีพการเกษตรที่ต่างกันมากขนาดพื้นที่มากอาจจะทำให้มีรายได้มากและขนาดพื้นที่น้อยอาจจะมียาได้น้อย

รายจ่ายทั้งหมดของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 45.1) มีรายจ่ายทั้งหมดอยู่ระหว่าง 50,001 – 150,000 บาท/ปี เกษตรกรมีรายจ่ายน้อยที่สุดคือ 22,000.0 บาท/ปี มากที่สุด 470,000.0 บาท/ปี และรายจ่ายเฉลี่ยต่อปี 174,918.3 บาท เหตุผลคงเป็นเช่นเดียวกับรายได้เพราะรายจ่ายส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิตและรายจ่ายนั้นขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่ประกอบอาชีพซึ่งขนาดพื้นที่มากย่อมจะมีรายจ่ายมาก ขนาดพื้นที่น้อยย่อมจะมีรายจ่ายน้อย

แหล่งเงินทุนในการกู้ยืมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้กู้ยืมเงิน (ร้อยละ 58.8) อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีเงินทุนเพียงพอตั้งแต่กล่าวถึงแล้วรวมทั้งขนาดพื้นที่ทำการเกษตรที่จำกัดไม่สามารถขยายพื้นที่ทำการเกษตรได้อีกทำให้เกษตรกรไม่ต้องกู้ยืมเงินมาลงทุนทำการเกษตร

การถือครองที่ดินของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 62.1) เช่าที่ดินทำการเกษตร เนื่องจากที่ดินของตนเองไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพเพราะการเลี้ยงปลาสดเป็นอาชีพหลักนั้นต้องการพื้นที่ค่อนข้างมากจึงจะมีกำไรประกอบกับค่าเช่าที่ดินไม่แพงมากนักคือเฉลี่ย 942.36 บาท/ไร่ จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่เช่าที่ดินเพื่อเลี้ยงปลาสดเพิ่มเติมจากที่ของตนเอง

จำนวนแรงงานทางการเกษตรในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 42.5) มีแรงงานในครัวเรือนเพียง 1 คน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรเฉลี่ยเท่ากับ 2 คน ซึ่งเป็นครอบครัวขนาดเล็กมากและจากขนาดที่ดินของเกษตรกรส่วนใหญ่มีอยู่ระหว่าง 1-10 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ไม่มากในการทำการเกษตร โดยเฉพาะเกษตรกรที่เลี้ยงปลาสดหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ มี

แรงงานเพียงพอต่อการประกอบอาชีพด้วยตนเองและอาจมีการจ้างแรงงานบ้างเป็นครั้งคราวหรือช่วงที่มีงานมาก

ปัญหาเกี่ยวกับดิน พบว่า พื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.1) ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับดิน ส่วนปัญหาดินที่พบมากคือดินเป็นดินเปรี้ยว เนื่องจากดินในพื้นที่ดังกล่าวมีค่าความเป็นกรด ที่ pH 4.5-5.5 (สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง, 2550) และเป็นสภาพดินทั่วไปของจังหวัดสมุทรปราการ

ปัญหาเกี่ยวกับน้ำ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 89.5) มีปัญหาเรื่องน้ำเสีย เนื่องจากมีน้ำเสียที่ปล่อยออกมาจากโรงงานลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิตา สายะตานันท์ (2543) ปัญหาในเขตอำเภอเมือง เป็นปัญหาที่พบได้ทั่วไปในเขตทำการเกษตรเนื่องจากสภาพพื้นที่ใกล้โรงงานอุตสาหกรรม

ตอนที่ 2 ความต้องการพัฒนาอาชีพการเกษตร

ความต้องการพัฒนาอาชีพการเกษตรของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 57.5) มีความต้องการการพัฒนาอาชีพ ส่วนที่ไม่ต้องการมีร้อยละ 42.5 เกษตรกรที่ต้องการพัฒนาอาชีพนั้นส่วนใหญ่ต้องการรับความรู้เรื่องพลาสติก (ร้อยละ 59.5) เนื่องจากจะได้นำไปพัฒนาอาชีพหลักของเกษตรกรต่อไป ส่วนลักษณะความต้องการรับความรู้คือ การฝึกอบรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสกศักดิ์ เขยชม (2544)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในด้านการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย เนื่องจากเกษตรกรเห็นสำคัญของมาตรฐานการผลิต และความปลอดภัยที่ต้องมีการพัฒนา เพื่อให้การประกอบอาชีพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของเกษตรกรดำรงอยู่ได้ตลอดไป เนื่องจากตลาดในปัจจุบันเน้นมาตรฐานการผลิตคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารเป็นหลัก

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรอาจลังเลใจ ถึงการแก้ปัญหาด้านดินและน้ำซึ่งเป็นปัญหาที่มีมานานยากต่อการแก้ไขทั้งโดยส่วนราชการและโดยเกษตรกรเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพปัจจุบันความเจริญของสังคมเมืองที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ปัญหาทางน้ำก็เพิ่มมากขึ้น เป็นการยากที่จะจัดการควบคุมได้ตามความคิดเห็นของเกษตรกร

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรไม่แน่ใจถึงความสำคัญของการเพิ่มศักยภาพของตนเอง และการรวมกลุ่มในการทำการเกษตรว่าจะสามารถช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ของตนได้ และเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีความจำเป็นต้องกู้ยืม ความสำคัญของการเป็นสมาชิกกลุ่มจะยิ่งน้อยลง

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีจำนวนแรงงานในการทำการเกษตรน้อย และมีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยไม่มีแรงงานที่จะทำการเพิ่มเติมการผลิตรวมทั้งแรงงานที่ทำการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแนวทางการพัฒนาด้านการเกษตรในภาพรวม พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรขาดความมั่นใจในการประกอบประกอบอาชีพทางการเกษตรในพื้นที่ดังกล่าว เพราะมีปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งขนาดพื้นที่ น้ำเสีย ดินไม่ดี การสูญเสียพื้นที่ทำการเกษตร ที่นับวันจะรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

เกษตรกร (ร้อยละ 24.7) ประสบกับปัญหา ปลาตาย ซึ่งสาเหตุหลักของปัญหาปลาตาย คือน้ำเน่าเสีย ส่วนข้อเสนอแนะเกษตรกร (ร้อยละ 34.6) คือ เจ้าหน้าที่ควรเข้ามาดูแลการควบคุมการป้องกันไม่ให้เกิดน้ำเสียสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิตา สายะदानันท์ (2543) ส่วนข้อเสนอแนะที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาพบบ้างเพื่อให้คำแนะนำที่

ถูกต้องเหมาะสมแก่เกษตรกรสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพนธ์ พรหมสมิทธิ์ (2550) และต้องการ
ให้เจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือในด้านราคาผลผลิตที่ตกต่ำและปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้นด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจและทางกายภาพ ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรต่อการพัฒนาการเกษตร อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ โดยทำการสุ่มตัวอย่างที่ ทำการศึกษาจำนวน 153 ราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูล และได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย คอมพิวเตอร์ โดยใช้ค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้ผลการศึกษาวิจัย สรุปได้ดังนี้

เกษตรกรที่ทำการศึกษาร้อยละส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54 ปี จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 57.5 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน อาชีพหลักเลี้ยงปลา สลิด คิดเป็นร้อยละ 77.7 มีอาชีพรองร้อยละ 17.6 ส่วนใหญ่เกษตรกรไม่เป็นสมาชิกกลุ่มร้อยละ 62.1 เป็นสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 37.9 รายได้ทั้งหมดของเกษตรกรเฉลี่ย 193,213.7 บาทต่อปี ส่วน รายจ่ายทั้งหมดของเกษตรกรเฉลี่ย 174,918.3 บาทต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้กู้ยืมร้อยละ 58.8 เกษตรกรส่วนใหญ่เช่าที่ดินมีถึงร้อยละ 62.1 ค่าเช่าที่ดินที่ใช้ทำการเกษตรส่วนใหญ่เฉลี่ย 942.36 บาทต่อไร่ ขนาดที่ดินที่ใช้ในการทำการเกษตรของเกษตรกรเฉลี่ย 24 ไร่ จำนวนแรงงานทาง การเกษตรในครัวเรือนของเกษตรกรมีจำนวนเฉลี่ย 2 คน และค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย 229.64 บาทต่อ วัน

สภาพดินเหมาะสมกับการประกอบอาชีพการเกษตร ร้อยละ 71.2 มีปัญหาเกี่ยวกับดินใน พื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ คือ ดินเปรี้ยว ร้อยละ 19.2 แหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตร ได้จากแหล่งน้ำ จากธรรมชาติร้อยละ 95.1 และมีปัญหาเกี่ยวกับน้ำที่ใช้เพื่อการเกษตร คือ ปัญหาน้ำเน่าเสียจาก โรงงาน ร้อยละ 50.6

การพัฒนาอาชีพการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่เกษตรกรต้องการการพัฒนาอาชีพการเกษตร ร้อยละ 57.5 ต้องการพัฒนาทางการเลี้ยงปลาสด ร้อยละ 59.5 ต้องการรับความรู้ทางการเกษตร โดย การฝึกอบรม ร้อยละ 37.2

แนวทางการพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ระดับมากในด้านการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย แต่เกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ระดับปานกลาง ด้านการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรด้านการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ และด้านการส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

ปัญหาของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเรื่อง ปลายตาย ร้อยละ 24.7 และข้อเสนอแนะของเกษตรกรส่วนใหญ่ คือ ควรให้เจ้าหน้าที่เข้ามาดูแล ร้อยละ 34.6

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ในปัจจุบันที่ดินมีราคาสูงเพราะการขยายตัวของเขตเมือง รวมทั้งการขยายตัวภาคอุตสาหกรรมทำให้เกษตรกรเจ้าของที่ดินมีแนวโน้มสนใจจะขายที่ดินมากกว่าที่จะใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร ทำให้พื้นที่เพื่อการเกษตรลดน้อยลง ภาครัฐควรมีการกำหนดแผนผังเมืองออกเป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน โดยมีการกำหนดผังเมืองใหม่แบ่งเขตพื้นที่เป็นเขตเกษตรกรรม เขตชุมชน เขตโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อความสะดวกในการจัดการ และออกมาตรการการลงโทษสำหรับผู้ที่ทำผิดตามกฎระเบียบที่วางไว้

2. ภาครัฐควรแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำอย่างจริงจัง โดยเฉพาะแหล่งน้ำที่สำคัญสำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยการบำบัดน้ำเสีย ปรับปรุงสภาพของลำน้ำ คูคลองต่าง ๆ การระบายน้ำป้องกันน้ำท่วมขังพื้นที่ทางการเกษตร รวมทั้งก่อสร้างระบบป้องกันน้ำท่วมที่มีประสิทธิภาพในขณะเดียวกันภาครัฐควรมีมาตรการจัดการเรื่องน้ำอย่างจริงจัง เร่งรัดให้โรงงานอุตสาหกรรม บ้านจัดสรร มีระบบบำบัดน้ำเสีย ก่อนที่จะปล่อยลงสู่แม่น้ำลำคลอง รวมทั้งรณรงค์ให้มีการปลูกป่าชายเลน เพื่อส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งด้วย

3. ภาครัฐควรมีมาตรการจัดการเรื่องราคาผลผลิตให้เหมาะสมรวมทั้งการจัดทำปัจจัยการผลิต ราคาอุดหนุนให้แก่เกษตรกร โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเพื่อความเข้มแข็งในการต่อรองราคา รวมทั้งดำเนินกิจกรรมด้านการตลาดจัดตั้งตลาดกลางสินค้าชุมชนให้กับเกษตรกร เพื่อแสวงหาประโยชน์จากการซื้อขาย นำผลกำไรหรือประโยชน์อื่นเข้าสู่กลุ่มมากขึ้น เพื่อสร้างแรงผลักดันให้มีการพัฒนากลุ่มให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น สนับสนุนข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดแก่เกษตรกรอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว

4. หน่วยงานภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร ควรถ่ายทอดความรู้ให้ตรงต่อความต้องการ และความพร้อมของเกษตรกร เพื่อเกษตรกรจะได้รับความรู้ที่เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอเมือง ต้องการความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงปลาสดเป็นหลักและวิธีการถ่ายทอดความรู้โดยการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน เป็นต้น และควรมีการติดตามผลของการถ่ายทอดความรู้ ประเมินผลถึงความสำเร็จหรือล้มเหลวในการถ่ายทอดความรู้นั้น นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ควรหมั่นไปเยี่ยมเยียนและให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรอย่างใกล้ชิดมากขึ้น

5. ทางราชการควรณรงค์ให้เกษตรกรลดการใช้สารเคมี หรือยากำจัดศัตรูพืช เพื่อลดสารพิษตกค้างในพืชผักที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการเกษตรของจังหวัดสมุทรปราการ และความต้องการของผู้บริโภค

6. หน่วยงานภาครัฐต้องทำความเข้าใจและเน้นให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของแนวทางการพัฒนาการเกษตรของจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ที่ต้องเน้นด้านการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ โดยเริ่มจากตัวเกษตรกรเองในสิ่งที่เกษตรกรสามารถทำได้ด้วยตนเองและด้านการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร ที่สามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้ดีในการพัฒนาการเกษตร การจำหน่ายสินค้าเกษตรให้ได้ราคาดีและการจัดหาปัจจัยการผลิตที่ราคาถูกให้แก่เกษตรกรรวมทั้งด้านการส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรด้วยส่วนแนวทางด้านการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและปลอดภัยซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญอยู่แล้วก็ควรเน้นย้ำเช่นกันทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของเกษตรกร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาถึงการหาหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมในการพัฒนาด้านการเกษตรจากข้อคิดเห็นและปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรในพื้นที่เพื่อนำมาวางแผนการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้แก่เกษตรกรต่อไป

2. ควรทำการศึกษาถึงผลกระทบจากความเจริญของสังคมเมืองที่มากขึ้นและมีผลต่อพื้นที่ทำการเกษตร ว่ายังเหมาะสมที่จะทำการเกษตรอีกหรือไม่ เพราะในปัจจุบันได้มีโรงงานอุตสาหกรรมและบ้านจัดสรรเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลาและทำให้พื้นที่การเกษตรลดลงเรื่อยๆ และมีความเป็นไปได้ในอนาคตพื้นที่ทางการเกษตรอาจจะหมดไป

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กฐิน ศรีมงคล. 2542. การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาการเกษตร. ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรมการปกครอง. 2549. ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ (Online). www.amphoe.com, 15 กันยายน 2550
- กรมธนารักษ์. 2547. แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดสมุทรปราการ (Online). www.treasury.go.th/webprovice/samutprakan/page8.htm, 21 ตุลาคม 2550
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2548. ความรู้เรื่องดิน. กรุงเทพฯ: (Online). http://plantpro.doae.go.th/summary_sumnak/0148/wichakan.htm, 22 เมษายน 2551
- โครงการพระดาบส. 2549. รายงานผลการดำเนินงานประจำปีครั้งที่1/2549, 19 มกราคม 2549. สมุทรปราการ: มูลนิธิโครงการดาบสอาสา.
- จิรพรรณ กาจนะจิตรา. 2532. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชนิดา สายะตานันท์. 2543. ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมของเกษตรกรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญธรรม จิตต่อนันต์. 2540. ส่งเสริมการเกษตร: ทฤษฎีการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- ประพจน์ พรหมสมิธ. 2550. ความคาดหวังของเกษตรกรต่อบทบาทในการพัฒนาการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ประสิทธิ์ ประคองศรี และคณะ. 2546. **หลักการส่งเสริมการเกษตร**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

พัฒนา สุขประเสริฐ. 2452. **การแพร่และการกระจายเทคโนโลยี: การยอมรับและการพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: ส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. 2549. **กระบวนการของนักส่งเสริมและตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการถ่ายทอดเทคโนโลยี**. กรุงเทพมหานคร: ส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี. 2537. **การพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2532. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

วีระชัย เข็มวงษ์. 2546. **ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการประกอบอาชีพเกษตรกรของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เสกศักดิ์ เขยชม. 2544. **ความต้องการการพัฒนาอาชีพเกษตรกรกรรมของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเชียงเครือ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2549. **รายงานสถิติจังหวัดด้านการเกษตรประจำปีพ.ศ. 2548**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรปราการ. 2548. **ข้อมูลพื้นที่และครัวเรือนเกษตรกรประจำปี2548**. จังหวัดสมุทรปราการ. (อัดสำเนา)

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรปราการ. 2548. ยุทธศาสตร์จังหวัดสมุทรปราการ
2548-2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (อัดสำเนา)

สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง. 2550. ข้อมูลทางการเกษตร อำเภอเมือง ปี 2549/2550. อำเภอ
เมือง จังหวัดสมุทรปราการ. (อัดสำเนา)

_____. 2550. แนวทางพัฒนาการเกษตรระดับตำบล. สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง.
จังหวัดสมุทรปราการ. (อัดสำเนา)

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2550. มูลค่าสินค้าเกษตรกรรมส่งออก 2549 - 2550.
กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

Arkin, H. 1974. **Handbook of Sampling for Auditing and Accounting**. New York:
McGraw-Hill, Inc.

ภาคผนวก

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้านทั้งหมด.....คน
 จำนวนสมาชิกที่ยังอาศัยอยู่ในบ้านปัจจุบันทั้งหมด.....คนชาย.....คนหญิง.....คน
- 4.1 สมาชิกที่อยู่ระหว่างการศึกษา จำนวน.....คน
 4.2 สมาชิกที่ใช้แรงงานในการเกษตร จำนวน.....คน
 4.3 สมาชิกที่เป็นเด็กอ่อน (ก่อนอนุบาล) จำนวน.....คน
 4.4 สมาชิกที่เป็นคนชรา จำนวน.....คน

5. อาชีพ (ประเมินจากปี 2549)

5.1 อาชีพหลัก คือ .....

5.2 อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) ไม่มี ( ) ทำนา
 ( ) ทำไร่ (ระบุ)..... ( ) พืชผัก (ระบุ).....
 ( ) ไม้ผลไม้ยืนต้น (ระบุ)..... ( ) ไม้ดอกไม้ประดับ (ระบุ).....
 ( ) เลี้ยงสัตว์ (ระบุ)..... ( ) เลี้ยงสัตว์น้ำ (ระบุ).....
 ( ) แปรรูป (ระบุ)..... ( ) หัตถกรรม (ระบุ).....
 ( ) ค้าขาย (ระบุ)..... ( ) รับจ้าง (ระบุ).....
 ( ) อื่น ๆ (ระบุ) .....

6. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ หรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) ไม่เป็นสมาชิก
 ( ) เป็นสมาชิก ได้แก่
 ( ) สหกรณ์การเกษตร ( ) กลุ่มเกษตรกร
 ( ) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ( ) กลุ่มยุวเกษตรกร
 ( ) ธกส. ( ) วิสาหกิจชุมชน
 ( ) กองทุนหมู่บ้าน ( ) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
 ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ

1. รายได้ในครัวเรือนของท่านรวมทั้งหมดประมาณ.....บาท/เดือน(ประเมินปี 2549)

1.1 แหล่งที่มาของรายได้

(1) รายได้จากอาชีพหลัก.....บาท/เดือน

(2) รายได้จากอาชีพรอง.....บาท/เดือน

1.2 รายได้จากนอกภาคการเกษตรประมาณ.....บาท/เดือน (ประเมินปี 2549)

2. รายจ่ายในครัวเรือนของท่านรวมทั้งหมดประมาณ.....บาท/เดือน(ประเมินปี 2549)

ค่าใช้จ่ายในภาคการเกษตร.....บาท/เดือน

ค่าใช้จ่ายนอกภาคการเกษตร.....บาท/เดือน

3. แหล่งเงินทุน

3.1 แหล่งเงินทุนในการกู้ยืม

ที่	รายการ	จำนวนเงินที่ กู้ (บาท)	ระยะเวลา ผ่อนชำระ (เดือน)	ดอกเบี้ย (%)	จำนวนเงินที่ผ่อน ชำระ (บาท/เดือน)	
					เงินต้น	ดอกเบี้ย
1	กองทุนหมู่บ้าน					
2	กองทุนฟื้นฟู					
3	ธกส.					
4	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต					
5	สหกรณ์					
6	ธนาคารพาณิชย์					
7	ญาติ / เพื่อนบ้าน					
8	อื่นๆ.....					

3.2 เงินที่กู้ยืมมาท่านและครอบครัวนำไปใช้ในกิจกรรมด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) กู้ไปลงทุนประกอบอาชีพ

( ) กู้ไปส่งลูกเรียนหนังสือ

( ) อื่นๆ.....

4. การถือครองที่ดิน

4.1 กรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน

( ) เป็นของตนเอง ( ) เช่า ( ) อื่นๆ .....

4.2 ขนาดที่ดิน

( ) ต่ำกว่า 5 ไร่ ( ) ขนาด 5 – 10 ไร่ ( ) ขนาด 11 – 20 ไร่

( ) ขนาด 21 - 30 ไร่ ( ) มากกว่า 30 ไร่

4.3 ใช้ในทางการเกษตรจำนวน .....

4.4 ราคาที่ดินของท่าน ณ.ปัจจุบัน ราคา.....บาท/ไร่

5. แรงงาน

จำนวนแรงงานที่ใช้ทั้งหมด.....คน จำแนกเป็น

- แรงงานในครัวเรือน.....คน

- เป็นแรงงานจ้าง.....คน

ตอนที่ 3 ข้อมูลทางกายภาพ

1. สภาพดิน

1.1 สภาพดินในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับการประกอบอาชีพการเกษตร

( ) เหมาะสม ( ) ไม่เหมาะสม เพราะ.....

1.2 ปัญหาเกี่ยวกับดินในพื้นที่ทำการเกษตร

( ) ดินเปรี้ยว ( ) ดินเค็ม ( ) หน้าดินตื้น

( ) ดินลูกรัง ( ) อื่นๆ.....

1.3 ปัญหาเกี่ยวกับดินที่เกิดขึ้นส่งผลอย่างไรกับการผลิตการเกษตร

.....
 .....

2. สภาพน้ำที่ใช้เพื่อการผลิตการเกษตร

2.1 แหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) น้ำฝน
- ( ) แหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง แม่น้ำ
- ( ) น้ำใต้ดิน เช่น น้ำบาดาล บ่อน้ำตื้น บ่อน้ำถาวร
- ( ) แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นมา เช่น อ่าง ฝาย น้ำล้น เขื่อน
- ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

2.2 ปัญหาเกี่ยวกับน้ำที่ใช้เพื่อการเกษตร

- ( ) น้ำกร่อย
- ( ) น้ำเน่าเสีย
- ( ) น้ำไม่เพียงพอสำหรับการเกษตร
- ( ) มีสารเคมีจากโรงงานอุตสาหกรรมปนเปื้อนในแหล่งน้ำ
- ( ) น้ำท่วมขังพื้นที่ทำการเกษตรในช่วงฤดูฝน
- ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

2.3 ปัญหาเกี่ยวกับน้ำที่เกิดขึ้นส่งผลอย่างไรกับการผลิตการเกษตร

.....

.....

ตอนที่ 4 ความต้องการพัฒนาอาชีพการเกษตร

คำแนะนำ : โปรดทำเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องตามผลการสัมภาษณ์ และกรอกรายละเอียดลงในช่องว่างที่กำหนด

ประเภทอาชีพเกษตรกรรม	ไม่ ต้อง การ	ต้อง การ	ต้องการโดย			เหตุผล
			ฝึก อบรม	ศึกษา ดูงาน	ชมการ สาธิต	
1. การปลูกพืช						
1.1 นาข้าว						
1.2 พืชไร่ (ระบุ).....						
1.3 ไม้ผล ไม้ยืนต้น (ระบุ).....						
1.4 พืชผัก (ระบุ).....						
1.5 อื่น ๆ (ระบุ).....						
2. การเลี้ยงสัตว์ (ระบุชนิด).....						
3. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ						
3.1 ปลาน้ำจืด (ระบุ).....						
3.2 กุ้ง (ระบุ).....						
3.3 สัตว์ทะเล (ระบุ).....						
3.4 อื่น ๆ (ระบุ).....						
4. การทำเกษตรผสมผสาน (ระบุ).....						

ประเภทอาชีพเกษตรกรรม	ไม่ ต้อง การ	ต้อง การ	ต้องการโดย			เหตุผล
			ฝึก อบรม	ศึกษา ดูงาน	ชมการ สาธิต	
5. การแปรรูปผลผลิตเกษตร 5.1 การแปรรูปอาหาร (ระบุ).....						
5.2 หัตถกรรม/ศิลปะ ประดิษฐ์ (ระบุ).....						
6. อื่นๆ (ระบุ).....						

ตอนที่ 5 แนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร

คำแนะนำ : โปรดทำเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

1. การผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย

แนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร	ระดับความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1.1 การพัฒนาฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้ได้มาตรฐาน สุขลักษณะการผลิตที่ดี (GAP)			
1.2 การเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำแบบประมงอินทรีย์			
1.3 การตรวจรับรองมาตรฐานการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตาม มาตรฐานขั้นปลอดภัย และมาตรฐานสุขลักษณะการผลิตที่ ดี (GAP)			
1.4 การเฝ้าระวังและตรวจติดตามสุขภาพอนามัยสถานที่ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อการส่งออก			
1.5 การตรวจติดตามสุขลักษณะสะพานปลา ท่าเทียบเรือและ เรือประมงให้ได้มาตรฐาน			
1.6 การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน			
1.7 การส่งเสริมผลผลิตสินค้าเกษตร (สัตว์น้ำ ปศุสัตว์ และ พืช) ให้ได้มาตรฐานและปลอดภัย			

2. การส่งเสริมการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

แนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร	ระดับความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
2.1 การส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำแบบมุ่งเน้นผลผลิต			
2.2 การส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งหอยปูและปลาแบบดั้งเดิมไม่ใช่สารเคมี			
2.3 การส่งเสริมวิธีการเลี้ยงปลาในกระชัง			
2.4 การเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำโดยปล่อยคืนธรรมชาติ			
2.5 การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง			
2.6 การพัฒนาศูนย์ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร			
2.7 การส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร			
2.8 การยกระดับคุณภาพผลผลิตที่แปรรูป			

3. การพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ

แนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร	ระดับความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
3.1 การทำหรือปรับปรุงประตูกั้นน้ำ สถานีสูบน้ำเพื่อกั้นน้ำ			
3.2 การปรับปรุงแม่น้ำลำคลองในจังหวัดให้สะอาด			
3.3 การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยพืชสดในการปรับปรุงบำรุงดิน			
3.4 การส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมักและปุ๋ยน้ำชีวภาพเพื่อปรับปรุงดินและบำบัดน้ำเสีย			
3.5 การบริการวิเคราะห์ดินและน้ำ			
3.6 การส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ			
3.7 ส่งเสริมการสร้างโรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพในชุมชน			
3.8 การฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมโดยใช้หญ้าแฝก			

4. การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร

แนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร	ระดับความคิดเห็น		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
4.1 การแนะนำให้มีการจัดทำบัญชีฟาร์มของเกษตรกร ในกลุ่มผู้ผลิตและวิสาหกิจชุมชน			
4.2 การเรียนรู้เพิ่มศักยภาพเพื่อพัฒนาอาชีพปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ			
4.3 การสนับสนุนให้มีการจัดทำแปลง/ฟาร์มสาธิตจุดเรียนรู้ของเกษตรกรประจำตำบล			
4.4 การพัฒนาหมอดินอาสา ประมงอาสา ครูบัญชีอาสา			
4.5 การสนับสนุนให้มีการจัดทำแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน			
4.6 การพัฒนาศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล สามารถให้บริการแก่เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ			
4.7 ส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกร องค์กรเกษตรกรวิสาหกิจชุมชน/โดยกิจกรรมรวมกลุ่ม			
4.8 จัดงานออกร้านแสดงสินค้าเกษตรประจำกลุ่ม			
4.9 การพัฒนาความรู้และทักษะของครัวเรือนเกษตรกร			
4.10 การส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ และวิสาหกิจชุมชน			

ตอนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาด้านการเกษตร

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ยุทธศาสตร์จังหวัด

- ด้าน Logistics ขนส่งสินค้ามาอย่างไร, มีแหล่งรวบรวมสินค้าหรือไม่, สินค้าที่ได้ไปที่ไหน, ส่งออกแบบไหน,

.....

.....

- มีสนามบินมาตั้งในพื้นที่ที่มีประโยชน์ทางการเกษตรอย่างไร

.....

.....

ปัจจัยที่มีผลต่อการอยู่รอดของเกษตรกร

- การประดิษฐ์ของใช้

.....

.....

- ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ

.....

.....

- พลังงานทางเลือกที่เกี่ยวข้องกับทางการเกษตร

.....
.....

- ภูมิปัญญาท้องถิ่น

.....
.....

- เศรษฐกิจพอเพียง

.....
.....

จิตวิญญาณของการเป็นเกษตรกร

- ทำไมยังคงทำการเกษตรอยู่

.....
.....

- ถ้าจะให้การเกษตรยังคงอยู่ได้น่าจะอย่างไร

.....
.....

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล

นายปิยะราช จันทราพยอม

วัน เดือน ปี ที่เกิด

วันที่ 22 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2526

สถานที่เกิด

จังหวัดลำปาง

ประวัติการศึกษา

วิทยาศาสตรบัณฑิต(พืชไร่)สถาบันเทคโนโลยี

พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง